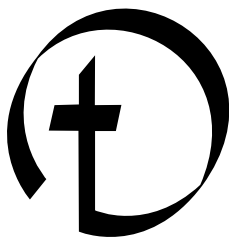

Széles Tamás

Biblikus szentségtan

Biblikus szentségtan

© Széles Tamás 2016

Kézirat gyanánt!

Minden jog fenntartva! Bármilyen másolás, sokszorosítás, a szerző előzetes írásbeli hozzájárulásához kötött.

Magyarországi Ókatolikus Egyház

2021

Előszó

A kereszténység évezredeiben lassan, fokozatosan és ami nagyon fontos, nem tudatosan alakult ki a tradicionális hét szentség: a keresztség, a bérmlás, a bűnbocsánat, az eukarisztia, a házasság, a betegek kenete, és az egyházi rend szentsége. Mindaddig, amíg a reformátorok a Bibliára hivatkoztak, nem kérdőjelezték meg érvényességüket és hitelüket, a katolicizmus nem törekedett arra, hogy komolyan rendszerbe foglalja a szentségek teológiáját, mert mintegy természetes hittel fogadta el évszázados kifejlődésüket és gyakorlatukat. Az egyetemes hit első évezredében még természetes volt az is, hogy a szentségek a szenthagyomány részét képezik. Amikor azonban a protestantizmus megtagadta ezeket, a teológia és a filozófia eszközeivel, dogmákban rögzítette az egyház, hogy a szentségekkel kapcsolatban mit kell hinni. A Szentírásban számos olyan Ige található, melyekben vagy Jézus vagy az Őt követő apostolok egyértelműen nyilatkoztak a szentségekkel kapcsolatban. Ezért jelen rövid szentségtan célja mindössze az, hogy a négy számunkra fontos forrás: 1) az arám, illetve 2) a görög nyelvű Szentírás, 3) a Szenthagyomány¹ és 4) az első hét egyetemes zsinat kánonjait megvizsgálva, tömören felvázolja mindazt, amit az első, egységes keresztény évezredben elődeink hittek a szentségekkel kapcsolatban; továbbá igyekezzen utat mutatni a szentségekkel való élés hívő gyakorlatához a mai keresztények számára egyházunkban.

---

¹ AVII. Nikaiai Zsinat dogmaként mondta ki a Szenthagyománytörvényes és maradéktalan megtartásának kötelezettségét (DS 602-603, 609), szorosabban a következőket említve: evangélium, a keresztség és képek kiábrázolása, a vértanúk ereklyéinek használata, a szent edények vagy kolostorok szenthagyományának használata. (DS 603) Vö. Denzinger-Hünemann, 218-219.

Bevezetés

A mai katolikus és általános keresztény értelemben is használt szentség kifejezést (*sacramentum*) az egyház Tertullianusztól vette át, aki a keresztséget, a házasságot és az eukarisztiát a *sacramenta* szóval jelölte. A római katonák hűségesküjét nevezték így, akik a légió lobogója előtt tették le fogadalmukat.² Tertullianusz előtt Szent Athanasziosznál találkozunk a hasonló jelentéssel felruházott görög *müszterion* kifejezéssel, ami titkot, hittitkot jelent. Ő a házasságra alkalmazta. Tertullianusz a *sacer* latin szótöből indult ki, mely értelme: *szent*, s ezzel arra utalt, hogy az a bizonyos tárgy, cselekmény, személy, etc..., Istennek lett szentelve.

A biblikus héberben és Jézus arám nyelvén a szentség kifejezése a *kádes*, mely azt jelenti, hogy valamit vagy valakit megkülönböztetnek a hétköznapi használatától és viszonyoktól és Istennek teszik félre, mintegy elkülönítik a világi dolgoktól, a világias használatától.

A *sacramentum* ma már azonban eltávolodott a kifejezés eredeti, biblikus jelentésétől. A görög filozófia Kr.u. 1-2. századi beszivárgásával a teológiába, elvesztette a szó a biblikus jelentését.

A ma általánosan használt fogalom Szent Ágoston és Mopszuszesztai Teodor elképzelésein alapszik³, akik a valóság és a jel filozofikus viszonyát feszegették, s a szentségeket jeleként azonosították.⁴ A klasszikus hetes felosztás a középkorban, az 1100-200-as években vált bevetté, Aquinoi Szent Tamás pedig már magukról a szertartásokról írt, melyek jelként és jelképileg működnek (*Summa, CI/2.*). Ez a felfogás egyeduralmú lett a későbbiekben, s a római katolikus dogmatika szentség alatt ma is elsősorban a *szertartást* érti⁵, melyet formailag helyesen, a megfelelő szándékkal és anyaggal, érvényes felhatalmazással kell elvégezni, hogy – egyházjogilag és dogmatikailag – érvényes legyen.

A jelszerűség azonban nem szerepel sem a Szentírásban, sem a poszt- vagy szubapostoli korban. Ahogy fentebb láttuk, az első-második században a *kádós* kifejezést, az Istennek történt félretettségre terminusát, illetve a *müszterion* szót használták, ami a biblikus görögben titkos, az avatatlanok szeme elől rejtett dolgot takar.

---

2 Müller, G. L.: *Katolikus dogmatika*, Budapest: Kairosz 2007, 610.

3 Babos I.: *Szentségek*, Róma: KKT 1975, 48.

4 Op.cit. *Katolikus dogmatika*, 611.

5 Rahrer, K. – Vorgrimler, H.: *Teológiai kishoztár*, Budapest: SzIT 1980, 671.

A Bibliában legtöbbször az efezusi levélben olvassuk, (*NAS New Testament Lexicon*), ahol Szent Pál mindig Krisztus titkáról beszél (Ef 3,3-4), az öröktől elrendelt titokról (3,9); az evangélium titkáról (6,19), de nem rítusokról vagy jelszerűségről, mely titokként állna előttünk.

A Szentírásban mindenhol ilyen értelemben olvashatunk a *müszterion*ról, s később az apostoli atyák is mind ebben az értelemben használták. Antiochiai Szent Ignációtól Órigenészig nem találkozunk a kifejezés más értelmezésével.⁶ Tehát már a müszterion sem fedi a ma, általunk használt szentség-fogalmat.

A szentségek hetes száma sem szerepel a Szentírásban, avagy az apostoli atyáknál. A késő-ókor, kora-középkor azonban kedvelte a számmisztikát, s a keresztény hittudomány sem ódzkodott használatától. "A szentségek száma hét, megfelelően a hétféle kegyelemnek, amely a hét korszakon keresztül vezet vissza minket a kezdethez és az örökkévalóság köréhez mint az általános feltámasztás nyolcadik korszakához."⁷

Hét volt még a főbűnök száma is, hét testrészt kentek meg a betegek kenetével és hét keresztény erényt tartottak számon, a mennyország is a hetedik égben kapott helyet.

Nazianzoszi Szent Gergely Pünkösdre című homlilijában sok hetes számú egyházi hagyományról és értelmezésről beszél, de a szentségeket nem említi. A hetes szám, mint a teljesség és tökéletesség száma az Újszövetségben is fellelhető (Jel 1,4-20), ám ez az apokaliptikus irodalom szimbolikus nyelvezete, nem pedig Isten konkrét, valóságos kegyelmét közvetítő rendelkezéseinek száma.

A hét szentség számszerűsége csak 1547-ben, a Trienti Zsinaton lett dogma⁸, a reformátorok elgondolásaival szembeni normaalkotó szándékból fakadóan, ahogy ekkor rögzítették a szentségek különbözőségét az ószövetségi szentségektől, illetve azt is, hogy nélkülözhetetlenek az üdvösséghez. Az ókatolikusok 1889-es Utrechti Nyilatkozata hangsúlyosan elvetett minden olyan trentói dogmát, mely nem felel meg a Szentírásnak, illetve az ősegyház ismert gyakorlatának. Mivel biblikusan szemlélve az Újszövetségnek nincs mai ekkleziális szentségi meghatározása, ezért a biblikus héber-arám szentségfogalomból kell kiindulnunk.

---

6 Vanyó L.: *Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe*, Ókeresztény írók 20., Budapest: SZIT 2009, 107.

7 Szent Bonaventura: *Breviloquium*, Budapes: Kairosz, 2008, 215.

8 DS1601

Isten üdvözítő akarata

A Szentírás a *szent, szentség* (קדוּשָׁה) kifejezéseket Istenre alkalmazza, mert egyedül Ő szent (Jel 15,4). A héber gondolkodásban a szentség jelentette mindazt a jót, amit Isten és az ő áldása magában foglal. "...én Isten vagyok, és nem ember, Szent, aki közötted vagyok..." (Óz 11,9) Isten szentsége egyben dicsőségét is jelenti, ami mindenekfelett-valóságát fejezi ki: "Szent, szent, szent a Seregek Ura, betölti az egész földet dicsősége!" (Iz 6,3).

Isten üdvözítő akarata az, hogy megbékéljen a bukott emberrel, és Jézus Krisztusban megváltva és megbékélve (2Kor 5,18), dicsőségének és szentségének részesévé tegye az embert, "...hogymint szenteket, szeplőtelenül és feddhetetlenül állítson önmaga elé." (Kol 1,22)

Az *üdvösség* Ószövetség szerinti jelentése *béke és boldogság* (Iz 52,7), *bűntelenség* (Ez 36,29), a szegénységtől való *megmenekülés* (Zsolt 72,4); avagy meg- illetve *kiváltás, szabadítás* (שָׁמַח) minden emberi nyomorúságból és szenvedésből. Isten mintegy *váltásdíjat* ad övéért [*purqana* ' (פְּרוּקָנָה)], ahogy a rabszolgát pénzen váltották ki a szolgasorból.

Az üdvösség ezért a bűnöktől elfordult ember számára Isten színelátása lesz az örök életben : "Most ugyanis tükör által, homályosan látunk, akkor pedig majd színről színre." (1Kor 13,12) Ebben az Igeszakaszban a színről-színre (πρόσωπον πρὸς πρόσωπον) azt jelenti, hogy úgy ismerjük majd Őt, ahogy két egymással szemben álló személy szemléli egymást, azaz nyíltan, rejtettség és titkok nélkül találkozunk majd Istennel, a maga teljes dicsőségében: "Nem azt mondtam neked, hogy ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?" (Jn 11,40)

Ez a fordulat az Ószövetségben, Mózesrel kapcsolatban is fellelhető: "Színről-színre szól hozzánk a hegyen, a tűz közepéből." (MTörv 5,4), ahol (*panim b'panim*) szintén teljesen nyílt (*face to face* – NAS) szemléletet jelent. Ugyanezt találjuk a Ter 32,31-ben: "Színről-színre láttam itt Istent, mégis megmenekült a lelkem" – Jákob vallomásában, illetve Gedeon ajkáról: "Jaj nekem, Uram Isten, mert színről színre láttam az Úr angyalát!" (Bír 6,22); továbbá még Mózesrel kapcsolatban (MTörv 34,10), a Kiv 33,11-ben a színről-színre értelme így jelenik meg: "ahogy az ember a barátjával szokott beszélni".

Vagyis Isten a Jézus Krisztusban adott váltáság és hit ajándéka által a maga képmására formálja az embert, úgy, hogy elfordítva őt bűneitől, tisztává, igazzá teszi, aki így képes lesz osztozni az Ő dicsőségében, Jézus Krisztusban és Ő általa: "Dicsőség és gazdagság lesz házában, és igazsága örökre megmarad"

(Zsolt 112,3) vagy “Azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy legyenek, ahogyan mi egy vagyunk.” (Jn 17,22)⁹

Az Ószövetségben (és így az Újszövetségben is) a szentség tehát Isten egy tulajdonsága, mely felé az egyént és a választott népet, a hívő embert is tereli és hívogatja a bűnbánat és a bűnökből való megszabadulás által, hogy majd dicsőségének részesévé tehesse.

---

⁹ További Igehelyek arról, hogy az üdvösség Isten dicsőségében való osztozás: Jób 22,29; Zsolt 85,10; 90,16; 108,6; Sir 15,5; Mk 10,37; Jn 5,44

A szentség biblikus fogalma

A Kiv 3,5-ben, Isten levétette Mózes saruját az égő csipkebokor előtt, mert az szent hely (*ad^omat-kodes*). A héber-arám *kadis* (קִּדִּישׁ) elsősorban Isten tisztaságát, szentségét jelenti. Az Ószövetségben ezzel találkozunk, amikor tárgyakat, embereket, eljárásokat elkülönítettek, hogy azok Isten szolgálatára legyenek, illetve akkor is, amikor az ember Isten dicsőségével találkozott, illetve azzal került kapcsolatba (pl. Ez 1,28).

Ez a tiszta, megtisztító, elkülönítő bánásmód a megszentelés (*kidusin*), ami által a tárgy, hely vagy ember alkalmassá válik a dicsőséggel, Isten dicsőségével való találkozásra. Ezeket az eljárásokat maga Isten adta a Sínai hegyen Mózesnek, mint törvényt, vagyis a szentségek általános elrendelése – mint megszentelő cselekedetek – minden kétséget kizáróan Istentől erednek. Ezért ismerünk az Ószövetségben Istennek szentelt embereket, tárgyakat, napot (szombat), helyeket (Jeruzsálem), szolgálatot (leviták), és a szertartások általi megszentelést is, stb. A mai zsidó gondolkodásban is minden olyan dolog és cselekmény szent, melyből hiányzik a profanitás, amely lelki, testi és vallási értelemben tiszta (*tohora*).¹⁰

Exkurzus: A reformátorok a római egyház szertartásossága, a hivatkozott skolasztikus jel-szerűség és túlzott ritualizmus ellen tiltakoztak. A szentségeket elvetni azonban helytelen cselekedet volt, mert azzal az Úr által a Sínai hegyen adott megszentelő, azaz szentségi parancsok létét és hatásosságát is megkérdőjelezték. Hiszen aki az újszövetségi szentségeket tagadja, az lényegében az ószövetségeket is tagadja, azt tagadja, hogy az égő csipkebokor előtt le kell venni a sarut. Az ilyen "lelkiség" összemosza a szentet és a profánt.

Isten szentségi parancsolatai (Törvény) mindig a tisztaságot, a megtisztítást szolgálták. Ha fogalmilag nem is, de mint alapelveket ott találjuk az Újszövetségben: "Tegyetek meg mindent zúgolódás és habozás nélkül, hogy kifogástalanok és tiszták, Isten feddhetetlen fiai legyetek a gonosz és romlott nemzedék között, akik között ragyogtok, mint csillagok a mindenségben." (Fil 2,14-15), vagy hivatkozva a Leviticust: "Szentek legyetek, mert én szent vagyok!" (1Pt 1,16).

A szentség, mint az isteni dicsőség befogadására alkalmassá tevő, Istenre jellemző és Istentől eredő eljárás, cselekedet nagyon is biblikus, sőt természetes

10 Jólesz K.: *Zsidó hízéleti Kislexikon*, Budapest: MIOK, 1985., 101.

módon átível az Ó- és Újszövetségen: “Azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy legyenek, ahogyan mi egy vagyunk.” (Jn 17,22) Lényegi eleme a megtisztulás, megtisztítás, alkalmassá tétel.

A szentség, tisztaságra törekvés tehát a keresztyén életnek is ugyanúgy alapelve, mint az ószövetségi zsidóságnak, ami ellen nincs törvény (Gal 5,22-23), illetve fentiek alapján, szentség az Úrtól eredő eljárások összessége, melyekkel Isten dicsősége és kegyelme hathatósan érvényesülhet az életünkben, hogy megtisztuljunk, megigazuljunk, megszentelődjünk, örök életünk legyen és üdvözüljünk.

“Akiket pedig eleve elrendelt, azokat meg is hívta; és akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette; akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.” (Róm 8,30) – azaz a megtisztulás kegyelme dicsősége részesévé tesz. Ez a szentség célja és feladata.

“Ha tehát majd hallgattok szavamra és megtartjátok szövetségemet, tulajdonommá lesztek minden nép közül – hiszen az egész föld az enyém –, és ti lesztek az én papi királyságom és szent népem.” (Kiv 19,5-6) – azaz tiszta, megtisztult és e tisztaságban hozzá méltó nép leszünk.

“Ő átalakítja gyarló testünket, és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez, azzal az erővel, amellyel hatalma alá vethet mindent.” (Fil 3,21) – azaz (ismét) önmagához tesz hasonlóvá, részt ad dicsőségében.

Az Újszövetség ennek a végső szentségnek és dicsőségnek az elővételezéséről, evilági (*olam haze*), részleges megéléséről beszél: “Mi pedig mindnyájan, miközben fedetlen arccal szemléljük az Úr dicsőségét [Kiv 16,7], ugyanarra a képmásra változunk át dicsőségről dicsőségre az Úr Lelke által.” (2Kor 3,12) vagy “Ha szidalmaznak titeket Krisztus nevéért, boldogok vagytok, mert a dicsőség Lelke és Isten Lelke nyugszik rajtatok” (1Pt 4,14).

A Szentírásban nincs mai, egyházi értelemben intézményes vagy intézményszerű szentségalapítás, ilyen Igehely nem található a Bibliában, viszont Isten egész, az emberiség megváltását célzó munkájának mindenkor része volt a megtisztító és a dicsőség befogadására készítő, megkülönböztető cselekmények parancsa és gyakorlata. A mai szentségek valójában ezeknek a parancsolt cselekményeknek a keresztyén változatai, melyeket Jézus az újabb szövetség jegyében újíttott meg, hogy tökéletessé tegye a törvényt.

„Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a prófétákat; nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy beteljesítsem. „ (Mt 5,17). A törvény (νόμος) ebben az Igében egyértelműen az Ószövetségi törvényt, a Tórát jelenti, amit Jézus úgy tökéletesített, hogy a

kiüresedett és formalista előírásokat hatékonyá tette. A beteljesít, tökéletessé tesz (✠) ige teljes jelentése: *kiegészít, tökéletesít, kipótol*. A kereszténységben szokatlan ezt szentségtanilag értelmezni, de e helyütt kifejezetten azt mondta Jézus, hogy kipótolta, kiegészítette a törvény korábbi szentségi rendelkezéseit, hogy valóban hatékony kegyelmi utak lehessenek.

A fentiek alapján hittel meg kell vallanunk, hogy amit a Szentírás szentségnek nevez, az nem a mai értelemben vett sacramentum, de nem is sákramentum, hanem az Isten által parancsolt és Jézus Krisztus által tökéletessé tett, olyan kegyelmi eljárás, amelyek a majdani, öröklétben színről-színre megnyilatkozó, teljes szentség és dicsőség kegyelmét munkálja és közvetíti nekünk a mában.

Az Isten országában lévőknek Isten a szentségek által ad részt a mennyei kegyelmi teljességből, segít bennünket abban, hogy testileg-lelkileg tisztuljunk és részlegesen megtapasztalhatóvá teszi számunkra az ő végső dicsőségét. A szentség olyan kegyelmi támogatás Istentől, ami segít minket lelkileg Isten országának jelenvalóságában maradni. Igazul mondta hát Szent Bonaventura, hogy a szentségek “a kegyelem edényei”.¹¹

Ugyanebben az értelemben említi a szentségeket Nazianzoszi Szent Gergely is. “Ugyanakkor van különbség is a héberek szokásával szemben, nevezetesen az, hogy ők azt előképi értelemben tartották meg, nálunk viszont a misztérium értelmében elnyerték eredeti jelentőségüket.”¹² Az egyházatya is elismeri, hogy a szentségek már az ószövetség népe számára is ismertek voltak, ám a kereszténységben lettek teljessé, Jézus Krisztus tökéletes kinyilatkoztatása által kipótolva és beteljesítve.

Összegezve, látható, hogy a szentség eredendően Isten jellemzője, mely bűntelenséget, tisztaságot takar. Az eukarisztia, a bűnbocsánat, a keresztség és a Lélekkeresztség és az egyházi rend szentsége Jézus saját szavaival rendeltetett, a betegek kenetét Szent Jakab levele említi, a házasságot pedig szintén Jézus szentelte meg. Hinnünk kell tehát a hét szentséget, de nem azért, mert a Trienti Zsinat dogmává tette, hanem mert az a Szenthagyomány része, és mert minden olyan cselekedet, amit Jézus Krisztus végzett és a tanítványokra bízott, illetve ami az Isten és ember megbékélését, az ember Isten akarata szerinti megszentelődését segítette és eszközölte, az valamilyen módon szentségnek tekintendő. A hét szentség első ismert megjelenése a Kr.u. 4. század elejéről származik, a Rómában található Szent Marcellinus és Péter katakombá freskóján.¹³

11 Szent Bonaventura, 211.

12 Nazianzoszi Szent Gergely: *Püünkösdre* (Or 41.), 4.

13 Shamon, A. J. M.: *The Masterworks Of God The Sacraments*, Oak Lawn: CMJ Marian Publishers, 2000, 2-3.

A fentiekkel természetesen nem vallunk meg semmi újat és nem tagadunk semmi eddigit, csak megerősítjük azt, amit az első ezredév nagy hitvallói is megvallottak: “az egységnek ezt a szentségét, a megtörhetetlenül összefüggő egyetértésnek a kötelékét...”¹⁴ Szent Cyprianus is a szentséget még az Isten üdvözítő tevékenységének szentségi cselekedeteire, azok egészére értette, ahogy az az egyház szakrális cselekményeiben megjelenik.¹⁵

A szentségekről el kell mondanunk továbbá azt is, hogy Isten munkálja őket, ezért függetlenek a kiszolgáltató személytől, aki csak eszköz a kegyelem közvetítésében (Ef 2,8-9), azaz a szentség hatékonysága nem függ a kiszolgáltató pillanatnyi kegyelmi állapotától. Ugyanakkor, mint látni fogjuk, annak, aki Isten nevében cselekszik, külön felhatalmazásra van szüksége, mert felhatalmazás nélkül nincs kegyelemközvetítés.¹⁶

A szentségekkel kapcsolatban nem a hagyományos filozófiai vagy metafizikus alapokon nyugvó dogmatikából indulunk ki, hanem röviden sorra vesszük, hogy maga Jézus mit cselekedett földi szolgálata során, s igyekszünk rekonstruálni, hogy az Ő idejében, az Ő galileai zsidó környezetében, az Ő hite és szándékai alapján vajon mit és hogyan tekintett szentségnek; továbbá hogyan alkalmaztuk mindezt a mában, a kétezer évvel későbbi keresztény gyakorlatban.

Jézus Krisztus, míg emberi testben járt köztünk, hirdette Isten országát, megterésre hívott, hitre vezetett (prédikáció, tanítás), asztalközösséget tartott (eucharisztia), bűnöket bocsátott meg (bűnbocsánat), ördögöket és tisztátalan lelkeket űzött ki (exorcizmus), betegeket gyógyított (betegek kenete), halottakat támasztott fel, tanítványokat hívott és hatalmazott fel (egyházi rend), keresztelt és keresztelni küldte a tanítványokat (l. később), valamint szüntelenül imádkozott.¹⁷ Ugyanezzel bízta meg tanítványait is (Mt 10,1; 10,8; Mk 6,7; Lk 9,1; 10,1; 22,29). A következőkben ezt a felsorolást tekintjük alapnak, kiegészítve a házasság szentségével.

---

14 Szent Cyprianus: *A katolikus Egyház egységéről*, 7.

15 Vanyó László, u.o.

16 *Szentségek*, 49.

17 vö. Müller, 632.

A keresztelés

A keresztelés szokása a minden valószínűség szerint *mandeus* Keresztelő Szent Jánoshoz kötődik. Ő nem alapított új szentséget, mert tevékenysége a jeruzsálemi, bűnökért bemutatott állatáldozatokon kritikája és a hagyományos zsidó bűnbánati állatáldozatok újraértelmezése volt. Keresztelő János azt hirdette, hogy nem szükséges többé a jeruzsálemi templomban véres áldozatot bemutatni, a tisztaságot az ember nem egy helyettesítő állat-áldozattal eszközölheti ki, hanem benső, lelki megtisztulással. Minderre természetesen az Ószövetség, az általa is ismert *Tanakh* adott ösztönzést és igazolást Jánosnak. Ő azt ismerhette fel Isten Lelke által, hogy nem a külsődleges szertartások, hanem a szívbeli, őszinte alázat és bánat eszközlí ki Isten bocsánatát.

“...hogyan elnyerhessük irgalmadat; de fogadd kegyesen megtört szívünket és alázatos lelkünket!” (Dán 3,38-39) vagy “A töredelmes lélek áldozat Istennek, a töredelmes, alázatos szívet, Isten, nem veted meg.” (Zsolt 51,19)¹⁸

Keresztelő János a Jordán vizébe merítette a megtérő, azaz bűneiket bevalló és elhagyni vágyó zsidókat. Keresztése a bűnöktől való megmosatás, valószínűleg a lelkiismeretet megtisztító fürdő volt (Zsid 10,22; 1Pt 3,21; ApCsel 22,16; 2,38; 1Kor 6,11).

Ezt nem csak a Szentírás, de az apostoli atyák is megőrizték számunkra műveikben. “A megtérés és az istenismeret fürdője által, ami az Isten népének törvényszegései miatt lett, és ahogy Izaiás is kiáltotta, mi hisszük és tudjuk, hogy ez az előre meghirdetett kereszttség, ami egyedül képes a megtérők megtisztítására, és ez az élet vize. (...) Mi haszon van abból a fürdőből, mely csak a testet teszi tisztává? A kereszttségben mossátok meg lelketeket a haragtól, a fősვნყնységtől, az irigységtől és a gyűlöletől, s így a test valóban tiszta lesz.”¹⁹

Azt nem tudjuk, hogy János pontosan milyen szavakkal és szertartással végezte szolgálatát, de abból, amit a Szentírás megőrzött, a következőket tudjuk kiemelni: 1) János keresztelésében döntő fontosságú volt a bűnök nyilvános megvallása (Mk 1,5); 2) és a megmosatás a folyó vizében.

*Exkurzus: A protestáns kiségyházak által preferált bemerítés nem kizárólagos feltétel. Ők az ógörög βάπτισμα (kereszttség, bemerítés) alapján vallják a bemerítkezés fontosságát, de az eredeti arám változatban a **ܩܘܡܐ** ige megmos, lemos értelmű, azaz a lényeg a vízzel történő meg- vagy lemosás.*

18 További Igehelyek: Zsolt 34,19; 138,6; Sir 4,7; Iz 57,15

19 Szent Juszтынosz Mártír: *Párbeszéd a zsidó Trifónnal*, XIV,1-2.

Az ősegyházból már fennmaradtak konkrét szertartás-leírások. “A keresztségre vonatkozóan pedig, így kereszteljenek: miután mindezeket előtte elmondtátok, élővízben kereszteljétek az Atya és Fiú és Szentlélek nevére, (vö.: Mt. 28,18-19). Ha nem áll rendelkezésre élő víz, keresztelj más vízben; ha lehet hidegben, ha nem, melegben. Ha egyik sem áll rendelkezésre, háromszor önts vizet a fejre, az Atya és Fiú és Szentlélek nevére. A keresztelendő és a keresztelő böjtöljön a keresztelés előtt, ha lehetséges, a többiek is; a keresztelendőnek hagyd meg, hogy előzőleg egy, vagy két napig böjtöljön (vö.: Mt. 28,19).”²⁰

A bűnök megvallása természetesen nem csak beismerő, bűnbánó aktust jelentett Keresztelő Szent Jánosnál, hanem a rosszal való szakítást, a rossztól való teljes elfordulást is. Jánosnál ez azonos volt az Ószövetség népe által jól ismert megtéréssel, az életvitel megfordulásával (arámul *tobo*: אשוב), ami a törvényteleniségből, a tisztátalanságból Istenhez való, önkéntes belátásból és őszinte bánkódástól indított *visszatérést* (*t’suva*) jelentette. Az ószövetségi zsidó gyakorlat alapján a megtérés nem egyszeres lelki cselekmény, azt minden nap hittell kell gyakorolnunk, szüntelenül visszatérve Isten akaratához.²¹ “Térjete vissza nagyon gonosz útjaitokról s tartsátok meg parancsaimat és szertartásaimat teljesen a törvény szerint...” (2Kir 17,13).²² Másutt: “...erősen és gondosan ügyeljete arra, hogy megtartsátok mindazt, ami meg van írva Mózes törvényének könyvében, s el ne térjete attól se jobbra, se balra...” (Józs 23,6).

Jézus Krisztus ezt a keresztséget kegyelmileg kibővítette, mert az Atya, a Fiú és a Szentlélek Nevére vagy Nevében végeztette tanítványaival (Mt 28,19), ám megmaradt a vízzel való keresztelés gyakorlatánál, a tanítványokkal együtt (Jn 3,23; ApCsel 8,36).

*Exkurzus: A Jn 3,22 hapax legomenonként mutatja be, hogy Jézus maga is keresztelt, de a Jn 4,1-2 már határozottan tagadja. Lehetséges, hogy több történet egybedolgozásakor egyik településen még keresztelt, a másikban már nem. Más vélemény szerint a szerző vagy a szerkesztők nem akarták, hogy Jézus Keresztelő Szent Jánossal kerüljön azonos megítélés alá vagy mintha Jézus követte volna Keresztelőt.*²³

20 *Didakhé*, 7., de lásd még hosszabb leírásban a teljes, foltehetően római keresztelő szertartást a Traditio Apostolicában, illetve Tertullianusz: *A keresztségről* c. művét.

21 Jólész K.: *Zsidó hitéleti Kislexikon*, Budapest: MIOK, 1985., 243.

22 További ószövetségi, megtérésre szólító Igehelyek: 2Krn 30,6; Tób 13,6; Iz 31,6; Jer 3,22; 18,11; 25,5; Ez 14,6; 18,30; Zak 1,4; Mal 3,7

23 Brown, R. E.: *The Churches The Apostles Left Behind*, New York: Paulist Press 1984, 88.

Keresztelő Szent János keresztsége bűnbocsánatért végeztetett, ezért is nevezi az evangélium a bűnbánat keresztségének (Mk 1,4; Lk 3,3; ApCsel 19,4). A Jézus által parancsolt (Mt 28,19) keresztelés azonban nem csak bűnbocsátó hatású. A keresztségben elnyerjük a *Szentlélek közösségét* (ApCsel 2,38; Jn 3,8;), a *megigazolást* (Tit 3,5-7; 1Kor 6,11), *újjáéledést* (Róm 6,4) vagy *lelki születést* (Jn 3,1; 3,7), de *feltámadást* is jelent (Kol 2,12). Aki megkeresztelkedik, Krisztust ölti magára lelkileg (Gal 3,27). A keresztség üdvözülésünkre van, keresztleletlen nem üdvözül (Mk 16,16), a keresztség azonban megment a kárhozattól (1Pt 3,21).

Exkurzus: A magyar nyelv sajátossága, hogy a keresztség kifejezésben benne foglaltatik a kereszt szó, ugyanakkor ez sem az indogermán, sem a héber, arám, ógörög kifejezésekben nincs így. Szent Pál ugyan Krisztus keresztjére vonatkoztatta a keresztséget (Kol 2,12), azonban Jézus önkéntes belátást és szabad akaratból történő megtérést hirdetett (Mk 1,15). Fontos hangsúlyozni, hogy a korabeli zsidó hit szerint „az ember ugyan porból való, de a bűn nem örökös része természetének. Az ember legyőzheti bűnös ösztönét és megbánás által kiengesztelődhetik Teremtőjével”²⁴

A keresztséget az ősegyházban (vö. *Traditio Apostolica*) még együtt szolgáltatták ki a bérmálással. Ezért fordul elő, hogy a keresztelést a Szentlélekkel való töltekezésnek is nevezik, de tudnunk kell, hogy ez külön szentségi cselekményt jelent. Nagy Szent Baszileosz így tanúskodik erről.

“Íme világos előttünk vizsgálódásunk tárgya, az, hogy miért kapcsolódik össze a víz a Lélekkel a keresztségben. Azért, mert a keresztségnek kettős célja van: a bűn testének lerontása, hogy az ember többé ne a halálnak hozzon gyümölcsöt, hanem a Léleknek éljen, s a megszentelésben legyen gyümölcse. A víz a halál képe, sírként fogadja magába a testet, az éltető Lélek viszont erővel tölti el, s a bűnnek megfelelő holt állapotból a kezdet életére újítja meg lelkünket. Ez tehát a fentről, vízből és Szentlélekből való újjászületés, mert a vízben megy végbe a meghalás, életünk pedig a Lélek által valósul meg. A keresztség nagy misztériuma tehát a háromszori alámerítésben és a hármass névlehívásban megy végbe, hogy kifejezze a halál képét és a megkereszteltek az istenmegismerés elnyerésével megvilágosítsák lelküket.”²⁵

---

24 Hertz, J. H.: *Zsidó Biblia*, Budapest: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület, 1996., 18.

25 Nagy Szent Baszileosz: *A Szentlélekről*, 15,32.

Nagy Szent Baszileosz ezzel kezdi a a keresztségről szóló írását. „Először az Úr tanítványaivá kell válnunk, és azután lehetünk méltók a keresztségre.”²⁶

Vagyis a keresztséget az veheti fel, akinek van élő hite. Ez az alapfeltétel nem nélkülözhető. „...minden víz alkalmas rá, hogy kereszteljenek vele, ha hite van a felvevőnek, megkapja a szentséget kiszolgáltató pap áldását.”²⁷ Az ógyházban a keresztség előtti katekumenátus ideje három év volt²⁸, ennek letelte és a hit ismerete után kérhette a jelölt a keresztséget a püspöktől.

A keresztséghez elengedhetetlen a hit mellett a víz anyaga és az azzal történő testi érintkezés a bemerítésben, megmosatásban vagy leöntésben.

„Amikor a kakas megszólal, imádkozzanak először a víz fölött. Legyen olyan víz, ami forrásból folyik, vagy felülről esik. Legyen így, hacsak valamilyen szükség nem áll fenn. Ha pedig a szükség tartós és sürgető, használjanak olyan vizet, amelyet találnak. (A keresztelendő) vetkőzzenek le, s kereszteljék meg először a gyermekeket. Mindazok pedig, akik tudnak a maguk nevében beszélni, beszéljenek. Azok helyett, akik nem tudnak a maguk nevében szólni, beszéljenek a szülők, vagy valaki a családból. Azután kereszteljék meg a férfiakat, s végül a nőket.”²⁹

A keresztség nélkülözhetetlen az üdvösséghez, ez a Szentagyományból eredő és biblikusan is megemlített felismerés vezette az ógyházat, hogy ne csak felnőtteket, hanem gyermeket is kereszteljen, ahogy mi is tesszük, az ő nyomdokaikban járva. A gyermekkeresztségben a szülők, gondviselők vállalják a hitben való nevelés biztosítását a gyermek nagykorúságáig.

„A hit törvénye szerint a keresztség nélkül senki sem üdvözülhet. Ez leginkább az Úr szavából világlik ki, aki mondja: „ha valaki nem születik a vízből, annak nincs élete”.³⁰

---

26 Nagy Szent Baszileosz: *A keresztségről*, Ókeresztény írók, Budapest: SzIT 2001., 129.

27 Nüsszai Szent Gergely: *Azok ellen, akik elhalasztják a keresztséget*, 12-13.

28 *Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe*, 119.

29 Római Hüppolitusz: *Traditio Apostolica*, XXI.

30 Tertullianusz: *A keresztségről*, 12,1.

Bérmálás

A vízkeresztség és a Bérmálás vagy Lélekkeresztség tehát nem egy, bár összetartozó szentség. A Szentírás külön említi a kettőt (ApCsel 2,38). Attól, hogy valaki meg van keresztelve, még nem feltétlenül száll le rá a Szentlélek (ApCsel 8,14-16), mivel a Lelket az Atya árasztja ki (ApCsel 2,33). Az Úr Jézus maga is külön részesítette a tanítványokat a Szentlélek felhatalmazásában és erejében (Jn 20,22), mely szolgálatukhoz volt szükséges. Kornéliusz esete kivételt képez, mivel ott a Szentlélek még a keresztség előtt szállt le rá és háza népére (ApCsel 10.)

Igaz, hogy a vízkeresztség és a Lélekkeresztség említése együtt is fellelhető: „...ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből...” (Jn 3,5), de kifejezetten a külön történő Lélekkeresztség említése is megtalálható a Bibliában: “A rátok jövő Szentlélek azonban erővel tölt majd el benneteket, hogy tanúságot tegyetek rólam.” (ApCsel 1,8)

Pünkösöd ünnepén is külön történt meg a Lélek alászállása, aki lángnyelvek formáját öltötte magára (ApCsel 2,3), mi több, Jézus Krisztus maga ígérte meg a Lélek ajándékát, aki csak az Ő mennybemenetele után szállt alá az apostolokra.

A Lélekkeresztség a Keresztelő Szent János által meghirdetett tűzzel való megkereszteltetés (Mt 3,11): „*כי אבא איתן בארוח קדוש*”, – „Ő Szentlélekkel és tűzzel fog megkeresztelni titeket...”, amelyet a mennyei Atya megad gyermekeinek, ha kéri (Lk 11,13). Ebből is látszik, hogy nem képez szükségszerű egységet a vízkeresztséggel, de a vízkeresztség után lehet feladni, imádságban folyamodva az Atyához.

“Miután kijövünk a fürdőből, megkennek áldott kenettel a régi fegyelem szerint, mely szerint szaruból olajat szoktak kenni a papságra, amivel Áront és Mózeszt is megkenték; ezért Krisztus neve is a krizmáról van, ami a kenet, mely az Úrnak nevet adott, csak szellemi lett, mert az Atya Isten Lélekben kente fel őt, mint az Apostolok cselekedetei mondják: »Ebben a városban gyülekezetet tartottak szent Fiam ellen, akit felkentem«, (vö. 1Sám 16,13; Kiv 30,30; Lev 8,12; ApCsel 4,27). Így rajtunk is testileg megy végbe a megkenés, de lelkileg gyarapít, amint magának a keresztségnek a cselekménye is testi, amikor elmerülünk a vízbe, hatása azonban lelki, amikor megszabadulunk a bűnöktől.”³¹

---

31 U.o., 7. rész

Amíg tehát a keresztség a vízzel történő megmosatás a bűnöktől, a bérmálás a Szentlélekkel való töltekezés, mely által Isten Lelke tanúskodik a hívőkben Jézus Krisztusról.

Hatása egyfajta erőhatás (Lk 1,35; ApCsel 1,8; 10,38; Zsid 2,4), mely által az ember az Isten kegyelme és indíttatása szerint *szól* (Mk 13,11), a Szentlélek által *kijelentést kaphat* (Lk 2,26), a Szentlélek *tanítja* (Lk 12,12), a vízkeresztséggel együtt *újjászüli* (Jn 3,5; Tit 3,5), *vigasztal* (Jn 14,26), *nyelvek adományát* adja (ApCsel 2,4), de a Szentlélek a *szerelem eszközlője* is (Róm 5,5), *békét és örömet ad* (Róm 15,13), *hitvallást tesz* bennünk Jézus Krisztusról (1Kor 12,3; Zsid 10,15), *imádkozik* bennünk (Júd 1,20). Már az apostolok kézföltétellel és imádsággal hívták le, kérték az Atyától a Szentlelket (ApCsel 8,17-18).

“Egyébként vigyázz, ne tekintsd ezt a kenetet közönséges dolognak. Mert miként az Eucharisztia kenyere, ha a Szentlelket lehívták rá, nem közönséges kenyér már, hanem Krisztus teste, éppúgy ez a szentkenet az áldó könyörgés után már nem tartalmatlan, nem is – mint valaki mondhatná – közönséges kenet, hanem Krisztus adománya és a Szentlélek ható eszköze, ezzé vált az ő istenségenek jelenléte által.”³²

A bérmálás minden vízkeresztséget felvett hívőnek kiszolgáltatható, életkortól függetlenül, ha a keresztelés helyes volt, azaz az Atya, a Fiú és a Szentlélek Nevében vagy Nevére végezték el, vízbe merítéssel, megmosással vagy leöntéssel.

Arra a felvetésre, hogy a gyermek még nem képes megvallani a hitét, ezért nem szabad megkeresztelni vagy bérmálni, a következőket válaszoljuk. Egyrészt a gyermekkeresztség már az ógyházban is szokás volt, amivel együtt a bérmálást is megkapta a megkeresztelt, ahogy az ortodox egyházakban ez a gyakorlat ma is változatlanul él az ősi időktől. Másrészt, ne a mai, posztmodern felekezetiéségből és lelkiségből induljunk ki. Az ősegyházban, a keresztség által a gyermek nem csak lelkileg, hanem minden tekintetben Isten gyermekévé és családjának tagjává lett. Az ő hitbeli növekedése a szülei és a gyülekezet közös felelőssége volt a továbbiakban, s a mai szekularizált gyakorlattól eltérően hathatósan tettek is azért, hogy a gyermek növekedvén valóban fejlődjön hitében – ahogy ma is kellene lennie. A keresztség ugyanis lelki rokonságot létesít Krisztussal és minden kereszténnyel, különösen azzal a lelki családdal, amely gyülekezetként befogadta a megkeresztelt személyt, és a Szentlélek áldásában is részesítette.

---

32 Jeruzsálemi Szent Cirill: *A bérmálás szent kenetéről*, Hitoktató beszédek, 21,3.

Eukarisztia

Szent Pál értelmezésében Jézus Krisztus a kereszten feláldozta magát bűneinkért és áldozatával megszentelt minket (Zsid 10,10). Ő maga lett áldozati adománnyá (Zsid 8,3), aki vérével mosta le bűneinket (Zsid 9,12; 1Jn 1,7). Az Apostol arra utal, hogy amint az ószövetségi, Jeruzsálemi templomban a papok engesztelő áldozatokat mutattak be, úgy Isten egyszeres és tökéletes áldozatot adott Fiában (Zsid 10,14), a tőle elidegenedett, bűnös emberért (Zsid 9,14).

Ugyanakkor Krisztus a mi főpapunk, aki nem a zsidó törvény szerinti pap (*kohen*), hanem Melkizedek rendje szerinti (*komer*) (vö. Ter 14,18; Zsolt 110,4), mert nem véres áldozatot, hanem kenyeret és bort rendelt hálaadó cselekedetül és emlékezésül (1Kor 11,23-25). De Jézus Krisztus nem csupán azt akarta, hogy emlékezzünk rá, ahogy a széder-esten megemlékezés történik az egyiptomi szabadulásról, hanem azt kívánta, hogy Őbenne személyesen és valóságosan részesedjünk, ugyanis Ő maga tanúskodott arról, hogy az eukarisztikus kenyér és bor valóságosan az Ő Teste és Vére (Mt 14,22; Lk 22,19; Jn 6,53-58; 1Kor 11,24-25). Jézus az arám Bibliában a *pagri* (فدرب) kifejezést használja, melynek jelentése: *emberi test, hústest, hulla*, ami a szimbolikus értelmezéssel szemben a valóságos eukarisztikus jelenlét értelmezését támasztja alá.

“Ezeket mi nem úgy vesszük, mint közönséges kenyeret vagy közönséges italt, hanem mint a megtestesült Jézus Krisztus, Megváltónk az Isten Igéje által a mi üdvösségünkért felvett testet és vért, az ő hálaadó imájával megáldott táplálékot, amiből vérünk és testünk az átváltozás értelmében táplálkozik, és azt tanultuk, hogy a megtestesült Jézusnak teste és vére ez.”³³

Ez az eledel ezért nem összekeverendő más ételekkel vagy étkezésekkel (1Kor 11,27-30), mivel ezáltal részesedünk Jézus Krisztus isteni természetében (2Pt 1,3-4). “Mert a kenyér színében Krisztus testét kapod és a bor színében az ő véré, hogy Krisztus testét és véré magadhoz vevén: egytestűvé és egyvérűvé váljal vele. Így leszünk Krisztust viselőkké is; amint tagjainkat az ő teste és vére járja át.”³⁴

Jézus Krisztus úgy akarta, hogy követői egyek legyenek Vele, ahogy Ő egy az Atyával (Jn 17,21). Nem utánzásra szólította fel a tanítványokat, hanem ugyanazt a küldetést bízta rájuk, amit Ő az Atyától kapott (Jn 17,18). Ehhez hozzátartozik az áldozatkészség és a magunk Istennek áldozása is, mely leginkább és legtökéletesebben Jézus Krisztus megváltó kereszthalálának áldozatában és az

33 Szent Jusztinosz Mártír: *I. Apologia*, LXVI.

34 Jeruzsálemi Szent Cirill: *Hitoktató beszédek*, 22.

ennek emlékezetére (1Kor 11,25) megtartott eukarisztiában valósul meg. “Az Úr ugyanis errőlmondotta: Mindenütt tiszta áldozatot mutatnak be nékem...”³⁵

Ezért az eukarisztia nem csupán megemlékezés Jézusról és keresztdozatáról és nem csak részesedés az Ő áldozatban, de a hívek hálaadásukkal Jézus Krisztus által mutatják be Istennek a maguk dicséretének áldozatát (Zsid 13, 15) és lelki áldozatukat is (1Pt 2,5), a keresztt váltságához kapcsolódva, hogy a népek maguk is áldozattá legyenek (Róm 15,16), hogy testünket az önmegtartóztatásban áldozzuk fel (Róm 12,1), másokért áldozzuk magunkat (2Kor 12,5), hogy vértanúságban áldozzuk életünket (Fil 2,17; 2Tim 4,6), hogy jótékonykodjunk (Zsid 3,16).

Az, hogy az eukarisztia áldozat, nem a középkori dogmatika elgondolása, hanem már az ősegyházban is hitték. “Az áldozatokról, melyeket a nemzetek között mindenütt bemutatnak neki, vagyis az Eucharisztia kenyeréről, és az eucharisztia kelyhéről, hasonlóképpen már előzőleg beszélt, amikor mondtam hogy mi megdicsőítjük nevét...”³⁶ A megkülönböztetés pedig azt is jelenti, hogy az eukarisztiában csak megkeresztelt hívő részesedhet.³⁷

Jézus Krisztus Testének és Vérének megkülönböztetése azonban azt is jelenti, hogy Testeként és Véreként kell magunkhoz vennünk, mert aki nem így veszi magához, annak “nem lesz élete önmagában” (ܠܗ ܠܗܘܬܐ ܟܝܢܐ ܠܗܘܬܐ ܟܝܢܐ Jn 6,53), ami viszont azt jelenti, hogy a protestáns eukarisztia-értelmezések (megemlékezés, lelki jelenlét, a hívőben van lelkileg, etc.) nem hatékonyak az örök élet tekintetében.

Nem szabad méltatlanul magunkhoz venni (1Kor 11,27) az eukarisztiát. Akkor válik az ember méltóvá az eukarisztiára, ha megvizsgálja magát, azaz bűneitől tisztán járul az oltárhoz (1Kor 11,28). Szent Pál int, hogy teljes meggyőződés nélkül ne vegyük magunkhoz (Róm 14,23).

Jézus magát mennyből alászállott kenyérnek nevezte (Jn 6,50-51; 58;), hiszen az eukarisztikus kenyeret magunkhoz véve az Ő Testét vesszük magunkhoz, ahogy a bort magunkhoz véve az Ő Vérében részesedünk (1Kor 10,16).

Mivel a korabeli héber gondolkodásban mind a test, mind a vér szó kifejezhetette a teljes emberi valóságot³⁸, Jézus Krisztus testét és vérének magunkhoz venni az Ő lényegének vételét is jelenti.³⁹

35 *Didakhé*, 14,3.

36 Szent Jusztinosz Mártír: *II. Apologia*, LXI, 3.

37 *I. Apologia*, LXVI.

38 *Bevezetés az őkeresztény kor dogmatörténetébe*, 133.

39 Vö. Ter 2,24: “Ezért elhagyja a férfi apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és egy testté lesznek.”, ami a két ember egész életének eggyé lételét fejezte ki. Krisztus

Ezzel magyarázható az is, hogy az eukarisztiát egy szín alatt is ki lehet szolgáltatni, mivel mind a kenyér, mind a bor, külön-külön is teljes mértékben és tökéletesen tartalmazza és közvetíti Krisztus lényegiségét.

Az eukarisztia hatásával kapcsolatban a Szentírás elsősorban az örök élet-ről tanúskodik. “aki ezt a kenyeret eszi, örökké élni fog” (Jn 6,54), továbbá a Krisztussal és Krisztusban való *misztikus közösségről*: “az bennem marad és én őbenne” (Jn 6,58), “Amint engem küldött az élő Atya, és én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, az is általam él.” (Jn 6,57) Az Apostol említi még a *hívők egységét* “Mert egy a kenyér, s egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk.” (1Kor 10,17) és a gyülekezeti *közösséget* hangsúlyozza (Csel 2,42), hogy a tanítványok egy szívvel-lélekkel voltak közösségen (ApCsel 2,46).

A reformáció óta kérdés, hogy az eukarisztia mikor számít érvényesnek, illetve valóban hatásosnak? A katolikus felfogás a skolasztikus szentségtan alapján a *forma, anyag, szándék és hatalom* hibátlanságát írja elő, a protestáns nézet a hitet és – nem kizárólagosan – a lelkeszi felavatást (egyházi felhatalmazás) szabja meg.

Jézus azonban ezekről nem beszélt. Amikor tanítványaival letelepedett az utolsó vacsorához, Ő szent közösséget valósított meg, hiszen már azon a vacsorán Testének és Vérének nevezte a kenyeret és a bort. Jézus esetében persze fel sem merül a felhatalmazás érvényességének kérdése. Az anyag, vagyis a kovásztalan kenyér és a vízzel kevert bor szintén nem kérdőjelezhető meg. Szándéka egészen biztosan az volt, amit korábban tanított, nevezetesen, hogy annak, aki magához veszi az eukarisztiát, azáltal örök élete legyen, egységbe kerüljön Vele és az Atyával, közössége legyen a testté lett Igével. A formával kapcsolatban azonban már komoly kérdések merülnek fel, hiszen Jézus minden bizonnyal a korabeli zsidó áldásokat mondta el az adományok fölött, ahogy erről a *Didakhé* ősegyházi irat tanúskodik is (*Didakhé IX.*)⁴⁰. Azonban sokkal beszédesebb, hogy a Szentírás nem szól a formáról. Míg sok mindenben konkrét parancsot kaptunk, pl. a Miatyánk imádkozásában, abban, hogyan jótékonykodjunk vagy mit higgyünk, az Eukarisztia formájáról nincs semmilyen utasítás, csupán az ún. “szereztetési” vagy “alapítási” Igék. Ez alapján viszont azt kell mondanunk, hogy az eukarisztia minimális formai feltétele azoknak a szavak-testének vétele ugyanígy a vele történő teljes, egész lényünket átható egyesülésének záloga.

40 Az akkori áldás mai megfelelője (eulogia) mind a mai napig lényegében ugyanaz a kereszténységben, mint a széder esti zsidó szertartásban. Mindkettőben hálát adnak a kenyérért és a borért, mint a föld terméséért.

nak az elmondása, melyeket Jézus mondott az utolsó vacsorán tanítványainak, azzal a szándékkal, amivel Ő mondta. A Szentírás alapján egyéb követelményt nem támaszthatunk.

Exkurzus: Ha hívek szeretnénk maradni Jézus és az utána következő poszt-és szubapostoli kor hagyományához, akkor minden kiforrottsága és szentsége ellenére nem tekinthetjük kizárólagosnak vagy etalonnak a késő középkor liturgiáját. Ma egy tradicionalista katolikus (pl. S.S.P.X., S.S.P. közösségek) az apostolok miséit valószínűleg nem is fogadná el érvényesnek, mert semmiben nem felelne meg a későbbi latin nyelvű szentmise rubrikáinak. Ha józanok szeretnénk maradni a liturgia kérdésében, fontoljuk meg azt, amit Pázmány Péter nagy bölcsességgel mondott: hogy ami nem ütközik a hittel, illetve amit nem szabályoz a Szentírás, abban nem kényszerülünk egységben lenni.⁴¹

Fontos kérdés azonban a felhatalmazásé, hiszen Jézus csak azután küldte tanítványait betegeket gyógyítani, ördögöt űzni, halottat feltámasztani és prédikálni, kereszteni, miután erre felhatalmazta őket. Fordított esettel nem találkozunk. Ezért volt mindig magától értetődő a kereszténység évezredeiben, hogy az eukarisztia bemutatása is ehhez a korábban átruházott felhatalmazáshoz kötött, ahogy az apostolok maguk is felhatalmazták a szolgálatra a saját tanítványikat (1. részletesebben az egyházi rendeknél), beleértve az oltárszolgálatot is.⁴² Vagyis a legkorábbi időktől megtartották az apostoli jogfolytonosságot (1Tim 4,14; Zsid 6,2), hogy a felhatalmazás szakadatlanul öröklődjön.

Külön kérdés az ökumenikus oltárközösség, mellyel kapcsolatban – a fentiek alapján – azt mondhatjuk, hogy annak a *hitbeli közösség* (Filem 1,6) és a *felhatalmazás azonossága* a feltétele (Lk 10,9; Jn 1,12). Az érvényes apostoli jogfolytonosságot igazolni nem tudó közösségek kenyértörésével kapcsolatban indokolt és fenntartandó a szkeptikus álláspont.

Amikor a tanítványok azzal fordultak Jézushoz, hogy láttak valakit, aki az Ő nevében ördögöt űzött, de nem tartozott a tanítványi csoporthoz, mi több, Jézushoz sem, az Úr arra utasította őket, hogy ne tiltsák meg neki ezt a tevékenységet (Mk 9,40). Ez alapján nincs jogunk megkérdőjelezni, hogy az apostoli jogfoly-

---

41 Pázmány Péter: Isteni igazságra vezérlő kalauz, *Válogatás műveiből*, 1., Budapest: SzIT 1983, 262.

42 A tradicionális papszentelésben ezért lett a leglényegesebb szentelési mondat, amikor a püspök átruházza a mise áldozatbemutatói jogát vagy hatalmát a papnak: “Accipe potestatem offere sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro defunctis, in nomine Domini.” (*Pontificale Romanum*)

tonosságot nem őrző közösségekben Isten valamilyen értelemben hatékonyan munkálkodik, ugyanakkor csak abban lehetünk biztosak, hogy az érvényes felszenteléssel bíró egyházakban van valóságos szentségi jelenlét. Úgy véljük, ez a helyes hozzáállás az ökumené kérdésében.

A hitletétemény különbsége nem ad okot arra, hogy a Jézus Krisztust megvalló és szent nevében cselekvő, más hitű keresztényeket elítéljük. S bár nem vállalunk velük szorosabb szentségi közösséget, elismerjük, hogy “aki nincs ellenünk, velünk van.”

Az eukarisztia vasárnapi ünnepe nem csak az Úr napjának parancsolt megszentelése és a feltámadás napjának ünnepe. Fel kell fedeznünk, hogy “az eukarisztiát ünneplő liturgikus közösség tekinthető a legkisebb, leggyakoribb és leglényegesebb csoportosulásnak az egyház életében...”⁴³, vagyis az egyház maga is az eukarisztikus gyülekezetből nőtt ki és épült fel Krisztus testévé.

Az eukarisztiában valósul meg leginkább Krisztus ígérete, hogy ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az Ő nevében, Ő ott lesz közöttük (ܐܘܟܪܝܨܬܝܐ – Mt 18,20), amit Jézus eukarisztikus ígéreteként is értelmezhetünk. Az arámi *bajnat* (ܒܝܢܢܐ) azt fejezi ki, hogy velünk együtt, résztvevőként, közösségünkben szinte elvegyülve, közöttünk, velünk egyként van jelen. Ezért elsősorban nem elvonatkoztatva, lelki értelemben fogadjuk jelenlétét, hanem azt hangsúlyozva, hogy az egybegyűlés Krisztus köré, Rá nézvést és Érte történik, tulajdonképpen Krisztus teste és vére köré gyűlnek a hívek.

---

43 Morel Gy.: Isten népe szociológiai szemléletben, *Kereszténység és közösség*, (Szerk: Alszeghy Z.) Róma: TKK 1981, 148-149.

A bűnbocsánat

Jézus Krisztus egyértelműen felhatalmazta tanítványait, hogy amit Ő megbocsátott bűnöket, úgy ők is megbocsássanak másoknak: “Ezekkel a szavakkal rájuk lehelt, s így folytatta: Vegyétek a Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad.” (Jn 20,23).

A biblikus arámi nyelvben a *megbocsát* ige (*tesbquon*) szorosabb jelentése: *elenged, elhagy, hátrahagy*; vagyis aki megbocsát valakinek, az többé nem rója fel az illetőnek korábbi cselekedeteit, mintegy maga mögött hagyja őket.

A *rálehelés*, arámul (*npanh*) eredeti jelentése *fűjás*, mint amikor valaki az izzó fahasábokra fűj, hogy felszítsa a tüzet. Vagyis Jézus a tanítványokra fűjt, ami itt a külön hatalommal való felruházás határozott gesztusa. Ezzel adta át a Szentlélek bűnbocsátó hatalmát (Jn 20,22-23).

Exkurzus: A biblikus héber és arám nyelvben a Lélek (rokha) jelentése légmozgás, szél, fuvallat. Jézus azért fűjt a tanítványokra, mert maga a Szentlélek (*רוחא קדשא*) is fuvallat. Ezt a hagyományt őrzi a püspök, mikor a nagycsütörtöki olajszenteléskor (missa christmatis) a szentelendő olajakra lehel.

Jézus a leghatározottabban elrendelte ezt a bűnbocsátó cselekedetet, amit az apostoloknak adott, mint az egymással kiengesztelődés szolgálatát (2Kor 5,18). A bűnbocsánat hatása nyilvánvaló, igaz bűnbánat és a bűnöktől való elfordulás esetén isteni megbocsátást eszközöl az emberi vétségek számára. Azért tekinthetjük különösen szentséginek, mert talán a legérthetőbb módon – lelki megtisztulással, szentté tétellel – szolgálja Isten és ember, valamint ember és ember megbékítését.

A gyónás formájának kérdésével kapcsolatban elengedhetetlen a bűnök bevallása. “Bűneidet valld meg! Rossz lelkiismerettel ne menj imádkozni!”⁴⁴Ahogy Keresztelő János azokat merítette be, akik megvallották bűneiket (Mk 1,5), a megvallás nélkül nem lehet feloldozást adni. Mi több, különös figyelmet kell fordítani a bűnbánat igaz voltára.

A bűnbánat akkor igaz, ha valódi megtérést eszközöl. Minthogy az emberi természet hajlamos a hibákra, minden ember, minden életállapotában elkövet ilyen-olyan tévedéseket, vétségeket. A Szentlélek által az egyéni lelkiismeret vádja felismerteti a hívővel ezek bűn voltát és bánatra indítja. Azonban ez még *44 Barnabás levél, 19,12.*

nem elégséges. Fontos a bűntől való benső (lelki) és külső (cselekedetek általi) elfordulás, a bűnös tevékenységgel való végleges szakítás. Akkor beszélhetünk igaz bűnbánatról és megvallásról, vagyis megtérésről, amikor ez megtörténik. Erre Szent Bonaventura is felhívta figyelmünket: "...ha a vétkes minden halálos bűnét de facto abbahagyja, szóban vádolja magát miattuk, és lélekben elutasítja őket magától, megígérve, hogy soha többé nem követi el azokat."⁴⁵ Ezért a gyóntatás nem merülhet ki az elégtétel kirovásában, hanem megköveteli a paptól a személyes lelkigondozói követést, amiben rálátása van a hívő életvitelére és lelkiségére, hitének egész pályájára.

Másik fontos szempont, hogy a bűnbocsánat szentségi hatalmát Jézus nem mindenkinek adta meg, hanem egyedül az apostoloknak. Ez az egyház évszázadaiban úgy élt tovább, hogy három szentség: a bűnbocsánat, a bérmálás és az egyházi rendek feladása az apostoli jogkörhöz, azaz a püspöki hatalomhoz kötött (*exúszia*). Csak a püspök személyes joghatóságában és megbízásában (*jurisdikciójában*) eljáró pap szolgáltathatja ki érvényesen a bűnbocsánat szentségét. Kóbor pap vagy lelkipásztor nem gyóntathat érvényesen. "Az Úr megbocsát minden megtérőnek, ha az Istennel való egységre a püspök tanácsához tér meg."⁴⁶

Az ősegyház gyakorlatában a bűn nem csak lelki terhet jelentett a hívő számára, ami kegyelmi akadályként nem engedte, hogy a többi szentségben kapott kegyelem gyümölcsözővé váljék a személyes életében; de egyúttal szigorú egyházfegyelmi következményekkel is járt. A súlyos bűnt elkövetőket időlegesen, vezeklésük leteltéig kizárták a szentségek vételéből és/vagy magából a gyülekezetből.⁴⁷

A fentiek miatt a feloldozás a régi gyakorlatban mindig kétszeres formában történt. Egyrészt feloldozást kapott a hívő a bűnök, másrészt a kiközösítés alól is⁴⁸, mely – a közösség tudta nélkül ugyan –, de beállt, amikor az illető a halálos bűnt elkövette.

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a földi egyház nem mondhat végső ítéletet senki fölött. A vezeklés vagy elégtétel leteltével, a szívbéli megtérés megtörténtével vissza kell fogadni a közösségbe a hívőt. Legkésőbb közvetlenül halála előtt pedig mindenkit megillet a gyónás és az eukarisztia szentsége,

---

45 Szent Bonaventura, 241.

46 Antiochiai Szent Ignác: *A filadelfiaiakhoz*, 8,1.

47 Kötelező tanulmány és a gyülekezet lelki vezetésével kapcsolatban ma is mértékadó Nagy Szent Baszileosz három levele Caesarea püspökhez: Ep. 188, Ep. 199, Ep. 217. Megtalálható: *Ókeresztény írók 5.*, Szerk.: Vanyó L., Budapest: SzIT 1983, 257-288.

48 Alszeghy Z.: *A gyónás*, Róma: TKK 1978, 17-18.

hogy lelke esélyt kapjon a kárhozattól való megmenekülésre.

A bűnbánat szentségével külön szeretnénk kihangsúlyozni, hogy a gyümölcsöző lelkiélet és szentségi közösség előfeltétele a tiszta lelkiismeret és az Isten akarata szerinti életvitel, ezért minden más szentséggel kapcsolatban is szorgalmazni kell a rendszeres bűnbánat és megtérés szükségességét és gyakorlatát.

A bűnössel először mindig négyszemközt kell beszélni, ha ez nem terem gyümölcsöt, akkor két-három tanú előtt, ha ez is hatástalan, akkor az egész közösség előtt kell rendezni ügyét (Mt 18,15).

Jézus nem részletezte, hogy milyen bűnöket bocsátott meg, de láthatjuk, hogy a bűn minden fajtája bocsánatot nyert általa, még a halálos bűnök is, mint pl. a házasságtörés (Jn 8,11). Ezt erősíti meg Szent János is: “Ha megvalljuk bűneinket, ő hű és igazságos, hogy megbocsássa a bűnöket, és megtisztítson minket minden gonoszságtól.” (1Jn 1,9), ahol az apostol nem tesz semmilyen megkülönböztetést a bűnök fajtáival vagy neveivel kapcsolatban. Ezért tartjuk, hogy a bűnbánat szentsége minden bűnt eltöröl, kivéve a Szentlélek elleni káromlást. “...aki a Szentlélek ellen káromkodik, az nem nyer bocsánatot soha, hanem örök vétek fogja terhelni.” (Mt 12,31) Ez utóbbi alatt olyan Istennel szembeni, Krisztust tagadó, teljes mértékben elutasító magatartást értünk, mely teljes mértékben nélkülözi a bűnbánó lelkiséget, épp ezért az ilyen ember bűneinek bocsánata kilátástalan.

A betegek kenete

“Egy ember által jött a bűn ebbe a világba, a bűn által pedig a halál, s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett.” (Róm 5,12) A betegség és a halál a Szentírás szerint szoros összefüggésben van a rosszal, az ember téves cselekedeteivel. Azonban mi is tapasztaljuk, hogy sokan hatalmas bűneik ellenére jólétben és egészségben élnek (vö. Jn 9,41), mások tiszta életük ellenére sok csapástól és betegségtől szenvednek. Ezért azt mondhatjuk, hogy ugyan a bűn a betegség oka lehet, de a betegség és a bűn között nincs egyenes arányosság. Sokkal inkább olyan a bűn, mint egy járvány, mely észrevétlenül lappang és fertőz, nem csak egyeseket, hanem mindenkit egyformán érinthet.⁴⁹

Jézus rengeteg embert meggyógyított, s a gyógyítás maga is apostoli feladat volt, amivel kétségtelenül Ő bízta meg a tanítványokat. A jézusi gyógyító cselekmény egyúttal felhatalmazás és küldetés is, mely a beteg ember bűneinek bánatán, megvallásán és bocsánatán, az imán és a megkenésen át vezet a test és lélek harmóniájának és Istennel való megbékéltségének helyreállítására.

Az olajjal történő megkenés ősi zsidó szokás, maga a Messiás. *felkent* (héberül *masiah*: מָשִׁיחַ, arámiul *mesiah*: ܡܫܝܚܐ) az *olaj* (*miska*: מִסְכָּה) szóból ered. Az ószövetségi nép számára az olajjal megkenés mindig valamilyen szolgálatra, különleges alkalomra felkészítés vagy szentségi cselekmény legfontosabb része volt.⁵⁰

Kétség felett álló, hogy a gyógyítást maga Jézus a legaktívabban végezte és el is rendelte az apostoloknak. A betegek kenete ezért Jézus a beteg ember iránti szeretetének összefoglalása.⁵¹ A Szentírás tanúsága szerint *olajjal* és *imádsággal* végezték e szolgálatot (Mk 6,12-13; Jak 5,14), ezért ezt a gyakorlatot követjük ma is.

Nem csak testi gyógyulás történt a szentség kiszolgáltatásakor, hanem a bűnök bocsánata is (Jak 5,15), ahogy Jézus minden egyes gyógyításánál a bűnök bocsánatának mintegy mellékhatása volt a testi gyógyulás. Ezért a szentség hagyományos kiszolgáltatásában mindig jelen volt a bűnbánat aktusa (*confiteor*).

Az ősegyház iratai keveset beszélnek a betegek szentségéről, általában csupán érintőlegesen említik.⁵² Ugyanakkor az első századból maradt ránk egy olyan

---

49 Babos I.: *A betegek kenete*, Róma: TKK 1978, 25.

50 Jólesz K.: *Zsidó hitéleti Kislexikon*, Budapest: MIOK, 1985., 125-126.

51 Op. cit., Babos I.: *A betegek kenete*, Róma: TKK 1978, 25.

52 Például Tertullianusz: *Pergáltó kifogás az eretnekekkel szemben*, 41.; Órigenész: *Homília a Lev 2,4-ről*; Szent Ambrus: *A bűnbánatról*, 1,8,36.

ezüst lemez, mely a bérálás szövegét tartalmazza, s tudjuk, hogy ekkor kétféle formája volt a betegek kenetének. Az enyhébb betegségnél a hozzátartozók kenték meg a püspöktől kapott olajjal a beteget, súlyos betegségnél pedig elhívták a presbitereket (papokat) vagy a püspököt, hogy elvégezze a liturgikus megkenést.⁵³

Az egyiptomi Szent Szerápión püspöktől, a Kr.u. 350-es évekből pedig fennmaradt egy a betegek kenetéhez használt szentelési imádság: “Kérünk, hogy egyszülötted árássa ki gyógyító erejét erre az olajra, ...hogy elúzzön minden betegséget és gyöngeséget ...és adja meg nekik (a betegeknek) kegyelmedet és bűneik bocsánatát...” (Funk 2,190).⁵⁴

Az ősegyházban a betegek látogatása különös kötelesség volt⁵⁵, melynek keretében az oltáriszentséget is elvitték annak, aki maga nem tudott a közösségbe ellátogatni. A férfi betegek és rászorulók látogatása a *diakónusok* (*szerpapok*, lásd később), a női beteg felkeresése a *diakonisszák* dolga volt. “Szükség esetén a diakónus adja nagy gonddal a jelet a betegeknek, ha presbíter nincs. Ha mindent megadott, ami szükséges, és megkapta, amit kiosztanak, adjon hálát és fogyasszák el ott (helyben).⁵⁶

A betegek kenetét az veheti fel, akit érvényesen megkereszteltek, de mivel Jézus és a tanítványok annak idején mindenkit meggyógyítottak, aki ezt hittel kérte tőlük, a nem megkeresztelt, ámde hitéről tanúságot tevő emberektől sem muszáj megtagadni a betegek kenetét.

---

53 Előd I.: *Katolikus dogmatika*, Budapest: SzIT 1979, 598-599.

54 *A betegek kenete*, 51.

55 *Didaskália*, XVI.

56 *Traditio Apostolica*, XXIV.

Az egyházi rend

Kétségtelen, hogy Jézus maga kiválasztott, elhívott egyeseket, hogy tanítványai legyenek, majd elküldte őket (Mk 6,7; Lk 9,1; Jn 5,31; Jn 13,20), hogy ugyanazt cselekedjék, amit Ő tett. Nagyon fontos, hogy Jézus Krisztus küldöttei ugyanazt a megbízást teljesítették, amit maga Jézus teljesített (Jn 17,18), s ezt Jézus külön felhatalmazással erősítette meg. Ez különbözik az általános keresztségtől, Ő külön erre a feladatra adott hatalmat az apostoloknak (Mt 10,1; Mk 6,7; Jn 20,22), akik ezzel megkapták az Isten országának követi megbízását (Lk 22,29). Ez a felhatalmazás a Szentlélek által történt (ApCsel 20,28) és az első apostolok is gyakorolták, maguk is kézföltétellel adták tovább (Zsid 6,1-2; ApCsel 6,6; 13,3; 14,23).

A felhatalmazás *ördögűzésre*, betegek *gyógyítására*, halottak *feltámasztására* (Mt 10,8), az *Isten országának hirdetésére* (Lk 9,1), *tanításra* (Mt 28, 19; 2Tim 2,2), *elöljáróságra* (Zsid 13,7), *bűnbocsánatra* (Jn 20,22), az *Eukarisztia bemutatására* (1Kor 11,25), *keresztelésre* (Mt 28,19) szólt. Azt mondhatjuk, hogy a szentségek “kiszolgáltatására”, de inkább a szentségekkel való *szolgálatra* kaptak felhatalmazást. Az így eljáró tanítványok nem csak Jézus Krisztus nevében, de szó szerint személyében jártak el (2Kor 5,20; Jn 13,20).

A Biblia tanúsága szerint Pünkösöd után azonnal meg is indult az egyházi rend szentségének kiszolgáltatása, a “szentelések”. Maga Szent Pál tesz arról tanúságot, hogy egyesek papoknak (*vének, rangidősek = qasjsa* קַסְיָסָא) lettek rendelve (*állítva, felemelve = oatkijm* אֹתְכֵימ) a gyülekezetekben (Tit 1,5), s már az ő idejében a vének (papok) és diakónusok (a püspöknek alárendelt szolgálattelvők; *osamsani: אֹסַמְסַנִי*) voltak a Filippi egyházban (Fil 1,1). Az 1Tim 3-ban is kimerítően olvashatunk a diakónus és a püspök feladatairól. A papokról azt olvassuk, hogy “nélkülük nem lehet egyházzal beszélni”⁵⁷, ami klerikális vonatkozásukat erősíti. Így ír a *Traditio Apostolica* (Kr.u. 210 körül) is, mely azt mondja, hogy a presbiteri tanács Lelkét a papok kapják meg.⁵⁸ Ugyanezt erősíti meg Szent Ignác egy másik levele is, ahol a püspök, presbiter, diakónus hármását tekinti egyházi rendnek.⁵⁹

A *Traditio Apostolica* részletesen leírja az egyes szentelések módját is, szentelő imákat is közöl. Ekkor már ugyanaz volt a felszentelés lényege mint ma: az apostoli jogfolytonossággal bíró püspökök kézföltétellel és a Szentlélek le-

57 Antiochiai Szent Ignác: *A trallésziyekhez*, III,1.

58 *Traditio Apostolica*, VII-VIII.

59 Antiochiai Szent Ignác: *Szent Polikárphoz*, IV,1.

hívását szolgáló imádsággal szenteltek presbitert, diakónust, püspököt, – s ami érdekes –, ekkor már a biblikusnak nem tekinthető kisebb egyházi rendeket is avatással adták fel⁶⁰. Ugyanez a szöveg közli a korabeli püspökszentelő mise *sursum corda* és *prefatio* részeit is, melyek szinte mit sem változtak kétezer év alatt.

Már a legkorábbi szövegekből is kitűnik, hogy az egyházi renden belül, bár ugyanaz a Szentlélek adatott meg valamennyi szolgálónak, mégis eltérő felhatalmazást kaptak. Az apostolok feladatait és jogkörét a püspökök nyerték el. A püspök joga a diakónus és papszentelés, az olajak szentelése, egyház és egyházköztség alapítása, egyetemlegesen a hívek pásztorolása, s a püspök delegálja az apostoli bűnbocsátó hatalmat a papságnak. A *szubapostoli* korban a püspök mutatta be az eukarisztiát, amiben a diakónus volt segítségére. Az ő feladata volt továbbá az árvákkal, özvegyekkel, betegekkel tartani a kapcsolatot, látogatni őket és mindenben a püspök segítségére lenni. A presbiterek kezdetben feltehetően tanácsadói szerepe valószínűleg korán átalakult áldozópapsággá.

Chadwick szerint Szent Pál apostolnál a kétszintű papságot ismerhetjük fel⁶¹, azonban a presbitereket is ide kell sorolnunk, mivel a betegek kenetével kapcsolatban például kizárólag róluk tesz említést a Szentírás (Jak 5,14), márpedig – ahogy fentebb írtuk – Jézus egységes felhatalmazást adott tanítványainak valamennyi általa is végzett szolgálat ellátására. Az eukarisztiát ugyanakkor minden bizonnyal elsősorban a püspök végezte⁶², a diakónus segédkezésével (ApCsel 6,2-7). A II. században már ugyanők végezték a tanítói és prófétai feladatokat is.⁶³ Már Római Szent Kelemen úgy ír ezekről az egyházi rendekről, hogy “a régi időkben is írtak már a püspökökről és diakónusokról”⁶⁴, holott Kelemen ezen levele Kr.u. 80-140 között íródott, azaz igen korainak mondható.

A Kr.u. 200-250 között keletkezett *Didaszkália* elrendeli a püspöknek, hogy válasszon ki “egy férfit a sok szükséges dolog elvégzésére, valamint egy asszonyt a nők szolgálatára.”⁶⁵ Külön rendelkezést ad az irat, hogy az újonnan megkeresztelt nőket a diakonisszák tanítsák a kereszténységben, s általában a nőekkel kapcsolatban eljárjanak és szolgálatot végezzenek. Az ősegyházban nők

---

60 Erdő P.: Az ókeresztény kor egyházfegyelme, *Ókeresztény írók* 5, Budapest: SzIT 1983, 83-89.

61 Chadwick H.: *A korai egyház*, Budapest: Osiris 2003, 43.

62 Antiochiai Szent Ignác a *Szmirn* VIII,2.-ben ír erről, ami Kr.u. 110-115 között keletkezett.

63 *Didakhé* XV,1.

64 *IClem* XLII,5.

65 *Didaszkália*, XVI.

nem láthattak el férfiakat és fordítva sem. Ugyanakkor az asszonyoknak kifejezetten tiltották a keresztelést, egyetemben a szentségek kiszolgáltatásával.⁶⁶

Ezek alapján ki kell jelentenünk, hogy a Szentírásban az egyházi rendben a presbiterek kevésbé körvonalazott feladatköre, valamint a diakónusok és püspökök szolgálata található meg. A II. században már fellelhető kisebb egyházi rendek azonban határozottan nem biblikusak. Nők nem szentelhetők fel⁶⁷ sem papnak, sem püspöknek, de elnyerhetik a szentségeket ki nem szolgáltató diakonissza-szentelést. Ezzel a beteg látogatása, ápolása, lelki tanácsadás és segítség, egyéb nem liturgikus vagy a katekumenokat tanító szolgálat jár. “Az asszonynak nincs megengedve a szólás az egyházban [1Kor 14,34], sem tanítást, sem keresztelést, sem a felajánlást, sem más férfira tartozó feladatot, sem valamilyen papi kötelezettséget nem igényelhetnek maguknak.”⁶⁸

A VII., Nikaiai Egyetemes Zsinat kimondta, hogy új püspököt az adott tartomány püspökei, egymással egyetértésben rendeljenek. A dogma szerint csak az a püspök fogadható el érvényesen felszenteltnek, akit legalább három püspök szentelt.⁶⁹ Ennek alapja a jeruzsálemi ősegyház szent példája és gyakorlata, mely szerint a Jézust eláruló Júdás helyére a tizenegy tanítvány közösen választott és állított új apostolt (püspököt), Mátyás személyében (ApCsel 1,15-26). Ezért biblikusnak és követendőnek kell elismernünk, hogy új püspököt (apostol-utódot) csak legalább három püspök jelölhet és szentelhet. A dogma szerinti három *consecrator* ugyanis egyrészt a Szentháromság egyistenségének egyházi szimbóluma, másrészt az első jeruzsálemi zsinatot képviseli a mában. Megjelenítik az apostoli testület egységét, s közös püspökválasztásukkal és szentelésükkel követik az apostol-elődök példáját, folytatják szent hagyományukat, melynek legfontosabb ismérve az apostolok vagy püspökök közös akarata és együttes szándéka, ugyanúgy, ahogy kétezer évvel ezelőtt. Ezért egy magányosan szentelő püspök konsekrációja érvénytelennek tekintendő, mivel szentelése hátterében nem a püspöki testület biblikusan igazolható közös akarata, csupán egyéni döntés és szándék húzódik meg.

Az egyházi rend bármely fokozatába való szentelést hasonló módon érvényteleníti, ha a szentséget felvevő pénzért vásárolta a felszentelést, ha a felszentelő bármilyen ellenszolgáltatásért juttatta az illetőt szentséghez.⁷⁰

---

66 U.o. XV.

67 Tertullianus: *Pergátló kifogás az eretnekekkel szemben*, 41, 4-5.

68 Tertullianus: *A szüzek fátyláról*, 9.

69 DS 605.

70 DS 304.

A házasság

E tanulmány elején azt írtuk, hogy a szentség egyfajta osztozás Isten színelátásában, valamint, hogy a szentség az ókori zsidóság számára mindazt a jót és áldást is jelentette, ami magát Istent jellemzi. Szent János első levele a keresztények számára legfontosabb meghatározást adja Istennel kapcsolatban: „Isten a szeretet” (*d'Alaha hubba* = **אהבה אלהים** 1Jn 4,8).

Jézus Krisztus testlétele, teljes földi szolgálata, keresztáldozata, váltsága, kizárólag Isten az ember iránti ezen szeretetéből fakadt (Jn 3,16; 17,24), ahogy Isten teremtő aktusa is kizárólag Szentháromságos létének szeretet-megnyilvánulása volt (Bölcs 11,24-25), s üdvertvének végső célja, hogy teremtményeit részeltesse e tökéletes és teljes szeretetében (Ef 1,4).⁷¹

Isten Évát Ádám segítőtársául teremtette (Ter 2,18), ami azt jelenti, hogy az asszonyt senki más nem pótolhatja a férfi életében és „minden más földi lény-nél közelebb áll hozzá”.⁷² Ezért a házasság a zsidóság számára mindig egyfajta “szentség” volt, hiszen a legfontosabb parancsolat (*micva*) a szaporodás és sokasodás volt számukra.⁷³ Ebből ered, hogy a kereszténység a házasság alapvető céljának a szaporodást, másodlagos céljának a férfi és nő közötti, egymás kölcsönös segítségét tartja⁷⁴, ám biblikusan a hangsúlyt sokkal inkább a *szeretetre* kell helyeznünk. A férfi-nő kapcsolat alapja nem a szaporodás képessége, hiszen azt az állatvilág minden teremtménye birtokolja, hanem az ember istenképűsége, azaz, hogy szemben minden más teremtménnyel, osztozik Isten Szentháromságos szeretet-dinamikájában és hasonlatos Őhozá. A Ter 1,27 nagyon pontos leírást ad az istenképűség és a férfi-nő kapcsolat összefüggéséről: „Megteremtette tehát Isten az embert a maga képére; Isten képére teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket.” (Ter 1,27), vagyis a férfi és a nő *együttesen* adja Isten földi képmását, hiszen az őket teremtő szeretet a kettőjük szeretetkapcsolatából fakadó új életben mutatkozik meg legtökéletesebben.

Nem véletlen, hogy Jézus Krisztus nem üres engedelmességet parancsolt tanítványainak, hanem Isten és felebarátaink iránti *szeretetet* (Mt 22,37). Az ember létének célja, hogy szeressen⁷⁵.

---

71 Gál F.: *A Szentlélek kiáradása*, Budapest: SzIT 1986, 68.

72 Hertz, J. H.: *Zsidó Biblia*, Budapest: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület 1996, 22.

73 Oláh J.: *Judaisztika*, Budapest: Lauder Javne 2004, 92-93.

74 Előd I.: *Dogmatika*, 612.

75 Wolff, H. W.: *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest: Harmat 2003, 272.

A Szentírásban nincs olyan Igehely, ami igazolná, hogy Jézus valaha esketett volna, de még a tanítványairól sem találunk ilyesmit. Jézus azonban megújította a házassággal kapcsolatos addigi nézeteket. Jézus idejében a házasság a gazdasági jog körébe tartozott, a férfi úgy birtokolta feleségét, ahogyan állatait és termelőeszközeit.⁷⁶ Később Szent Pál apostol Krisztus és az Egyház mátkaságához hasonlította a férfi és a nő házasságát (Ef 5,24). Jézus viszont “megszentelte” a házasság intézményét, a férfi és nő kapcsolatát Isten eredeti parancsához vezette vissza, s őket ennek jegyében kötelezte el egymásnak, azaz az elszakíthatatlan szeretet intézményévé avatta.

A Mk 10,9-ben, a biblikus arám szöveg ugyanakkor nem a házasság intézményes felbonthatatlanságáról beszél. A *zaweg* (זאג) egyesítenit jelent házassági, valamint köznyelvi értelemben, egységre utal, a felek egységét hangsúlyozza, míg a *npara* (נפרא) egyszerűen szétválasztást, megkülönböztetést jelent. Így a Mk 10,9: *ܘܢܐܪܐ ܕܝܗܘܘܐ ܕܝܗܘܐ ܕܝܗܘܐ ܕܝܗܘܐ ܕܝܗܘܐ* szó szerinti fordításban eképp hangzik: „Ezért amit Isten egyesített, azt ember ne válassza szét.” [ford.: Sz.T.], vagyis általános iránymutatást találunk arra, hogy Isten bármilyen egyesítő szándékát senki teremtmény nem bírálhatja felül.

Ezért azt kell mondanunk, hogy az Isten akarata szerinti házasság szétszakíthatatlan *szeretetközösség*⁷⁷, melyben a férfi és nő egymást tökéletesíti szeretetben, a magánytól megszabadító társas életben kibontakozik, testileg-lelkileg kiteljesedik⁷⁸, egymással és Istennel harmóniában él; arra töreksenek, hogy életüket a kölcsönös szeretetben és a gyermekáldásban minél tökéletesebben egyesítsék. Az ilyen házasság valóban szent és Isten akarata szerint való, mert megvalósítja azt, amit Isten a teremtésben a férfinak és nőnek feladatul adott: „egy testté lesznek” (Ter 2,24), ahol a *test* (בשר) egyaránt jelent nemi egyesülést és a pár egy új, magasabb rendű, közös énjét, identitását is.⁷⁹ A független férfi és nő *én*-je helyére a *mi* közös meghatározásának új minősége lép.

Azonban az olyan házasságot, ahol az ilyen istenképűség és szeretet-egység bármilyen okból nem alakul ki vagy helyrehozhatatlanul megromlik, már nem nevezhetjük istenképűnek, hiszen benső minőségében már nem felel meg Isten akaratának, nem hordozza a Szentháromság szeretet-dinamikáját. Az ilyen frigy ugyan formailag házasság marad, de minőségében már nem tekinthető annak, hisz épp a házasság lényegi célja és tartalma veszett el belőle. Az ilyen együttélés már nem tekinthető valódi házasságnak.

76 Wolff: *Az Ószövetség antropológiája*, 204.

77 Alszeghy Z.: *A házasság*, Róma: TKK 1982, 95.

78 U.o., 93-95.

79 Alszeghy Z.: *A házasság*, Róma: TKK 1982, 22.

Nem véletlen, hogy a házasság szentségét dogmatikailag nem az egyház szolgáltatja ki a feleknek, hanem csupán tanúskodik és áldást ad az eseményen, a szentséget a házasulandó felek „szolgáltatják ki” egymásnak, pontosabban kölcsönös beleegyezésükkel jön létre⁸⁰. Mivel pedig a házasság szentségének létrejötténél az egyház csak közreműködik, azonban annak nem kiszolgáltatója, ezért az egyháznak sem joga, sem lehetősége nincs arra, hogy a házasság felbonthatatlanságával foglalkozzon vagy abba beleszóljon. Áldásával ugyan igyekszik Isten akarata szerint vezetni a házasságot, azonban nem dolga a feleket elválasztani vagy a házasság felbontásába beleszólni.

Jézus idejében a férj akár mondvacsinált okokkal is elbocsáthatta feleségét⁸¹, ami rengeteg visszaélésre adott okot és lehetőséget a zsidó férjek számára. A magyar és az ógörög Biblia-fordításokban, de a nyugati szövegekben általánosságban a válásra csupán egy kifejezést találunk, míg a keleti Bibliák két szót használnak.⁸² Az arám nyelvben a válás a *sraja* (ܣܪܝܐ - 1Kor 7,27), de a nyelv megkülönbözteti a szabályos, válólevéllel történő elválást (*nisri* נִסְרִי) és a válólevél nélküli *elhagyást* (Mk 10,2: *nisbuk*, נִסְבֹּק, héberül: *nasa* = נָשָׂא). Amikor Jézus az asszony elbocsátásáról beszélt, nem a válást tiltotta meg, hanem a mózesi törvény betartását követelte meg, vagyis hogy válólevél nélkül ne bocsássák el a férjek feleségeiket, tehát a férjek visszaélései ellen és a feleségek védelmében emelt szót.⁸³

“Úgy illik, hogy a vőlegények és a menyasszonyok a püspök helybenhagyásával keljenek egybe, hogy a házasság az Úr szándékának megfeleljen, és ne az ösztönös kívánczóság szerint történjék. Minden Isten tiszteletére legyen.”⁸⁴

Ugyan több Ige is arról tanúskodik a Bibliában, hogy ideális esetben az ember nem lép házasságra, mert az a testek egyesüléséhez kötött (Ter 2,24), világi dolog (1Kor 7,34), s az eljövendő örök életben ilyen nem is lesz (Mt 22,30); mégis a férfi és a nő együtt fejezik ki az ember istenképűségét, amit az egyház áld meg, ám mivel az egyház nem kiszolgáltatója a szentségnek, csupán tanúja s megáldója, s az elválás kérdése nem tartozik szorosan az egyházra, az a házasság felek belátására van bízva.

Az elvált és újr házasságba lépő felek – az ősegyházi szokás szerint – bűnbánat és elválásuk miatti arányos vezeklés után a közösség teljes jogú tagjai maradnak és továbbra is a szentségekhez járulhatnak. A bármilyen házasságból származó gyermekeket pedig az egyházban be kell mutatni és hitünk szerinti lelki nevelést kell kapniuk.⁸⁵

80 Müller, G. L.: *Katolikus dogmatika*, Budapest: Kairosz, 2007., 733.

81 Lamsa, M. G.: *Gospel Light*, San Francisco: Harper Collins, 1992., 38.

82 U. o.

83 Lamsa, M. G.: *Gospel Light*, 39.

84 Antióchiai Szent Ignác: *Levél Szent Polikárphoz*, 5.

85 DS 305.

Isten országának hirdetése, prófétálás, prédikáció

Jézus földi tevékenységének további fontos és talán legszentebb küldetése *Isten országának hirdetése* volt (Mt 4,23; 9,35; Mk 1,14; Lk 8,1; 9,11). Ő maga vallotta meg ezt az alapfeladatot: “Más városoknak is hirdetnem kell az Isten országa örömhírét, mert ezért küldtek.” (Lk 4,43) Isten úgy látta, hogy Izrael a törvény által nem képes befogadni az Ő kegyelmét, ezért elküldte (Jn 5,38) felkentjét (Iz 61,1), hogy a mennyei vagy égi királyságot (*malkúta d’smeja: מלכות שמים*) hirdesse először a zsidóknak, aztán a pogányságnak (Róm 1,16; Zsolt 96), hogy általa éljünk (1Jn 4,9).

Isten *Igéje* (*Miltha: מילה*), azaz beszéde, teremtő tudata által alkotott mindent, ezért a kimondott szónak, a cselekvő beszédnek különös jelentősége és hatalma van a kereszténységben. Az Ószövetségben a bírák, majd a próféták közvetítették Isten akaratát az uralkodóknak és a népnek Isten Lelkének sugallata és bölcsessége által. “Magas hegyre menj föl, te, aki jó hírt viszel Sionnak! Emeld fel erősen hangodat, aki jó hírt viszel Jeruzsálemnek!” (Iz 40,9) Az utolsó próféta, Keresztelő Szent János után azonban Isten az Ő egyszülött Fiát küldte el, hogy hirdessen szabadulást minden embernek, hogy megmutassa az Isten országába vezető lelki utat, a megtérés és hit jegyében: „hogy prédikáljak, ez a jövetelem oka“ (*כי, להכריז להם בתשובה*) (Mk 1,38).

Jézus ugyanerre hatalmazta fel először tanítványait és ugyanezzel küldte el őket, majd nyomukban többeket (Lk 9,2; 9,60). Ez a küldetés minden nemzetnek és a világ minden lakójának szól (Mt 24,14), mely szentségi küldetés, hiszen célja az üdvösség-szerzés, hogy Jézus Krisztus helyreállítsa az Isten-ember kapcsolatot, amit az evangélium így ír: “Az Emberfia ugyanis azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett.” (Lk 19,10) Ami elveszett, az az ember kegyelmi egysége, harmóniája Istennel. Ezért ennek helyreállítása ugyan nem szentség, ám mégis a leginkább szentséges cselekedet.

Ide soroljuk a *prófétálást* is, mely mindenkor Jézus Krisztusról (Ter 3,15; Zsolt 40, 8-11; Iz 9,2-7; 28,16; 50,4-9; 55,4-5; etc.) és Isten üdvösséges akaratáról szólt. Ehhez kapcsolódik a tanítás is, mely nem csupán az *örömhír* vagy *jó hír*, az *evangélium* (*szbarta = שבטא*) hirdetése, de sokkal bővebb magyarázata, kifejtése, tulajdonképpen minden szóbeli, igei tanítás.

A hit hallásból van, Krisztus szava által (Róm 10,17), ezért a Szentlélek által ihletett és vezetett igehirdetés (Lk 12,12) természetéből fakadóan szentségi cselekedet, mely emberi módon ugyan (1Kor 13,9), de nem emberi dolgokról, hanem Isten országáról szól. Hatása is szentségi jellegű, mert Jézus Krisztus által *az ördög műveit lerontja* (1Jn 3,8), *békességet hirdet* (Ef 2,17), *üdvösséges hitközösségbe vezet* az embereket (Ef 2,14), s a prédikációt – a keresztrejében – *üdvösséggé teszi* (1Kor 1,17-18), *hitközösségünket megvalósítja* (Filem 1,6). Nem véletlenül írta Szent Péter: “...az Úr igéje azonban örökre megmarad. Ez pedig az az ige, amelyet hirdettek nektek.” (1Pt 1,25)⁸⁶

---

⁸⁶ Ugyanez a profétálással és igehirdetéssel kapcsolatos lelkiség tükröződik az ősegyházban később is. Vö. Antiochiai Szent Ignác: *Szmirn VII,2*.

Imádság

Jézus minden élethelyzetben és minden időben imádkozott. “Másnap korán hajnalban fölkel, kiment, és elment egy elhagyatott helyre, hogy ott imádkozzék.” (Mk 1,35) vagy “...kiment a hegyre imádkozni, és az egész éjszakát Isten imádságában töltötte.” (Lk 6,12) Az ima és az imádkozás mintegy ötvenhét alkalommal fordul elő csak a négy evangéliumban. Isten az Ő Szent Fiát ebben is élő példaként adta nekünk, hogy hozzá hasonlatosak lehessünk (1Jn 3:2).

Az Úr imádsága így kezdődik „Mi Atyánk...” (*avún*:) Ez azt jelenti, hogy az imádságban valóban bensőséges kapcsolatba kerülhetünk Istennel, mint egy gyermek az atyjával. Olyan őszintén, olyan nyíltan, olyan közvetlenül szólhatunk hozzá és kérhetjük segítségét. Ahogy egy tudós megfogalmazta, nekünk keresztényeknek a világ legszilárdabb pontja Krisztus atyadata.

„Mindenkor esedezzetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben...” (Ef 6,18a) Imádságainkban sem támaszkodhatunk másra, mint a Szentlélekre. Általa kell imádkoznunk. A Szentlélek Isten munkása, akinek gondja van ránk. A Lélek segítségével ismerhetjük meg Krisztust (Ef 3,5); a Lélek segítségével őrizhetjük meg magunkat hitünkben (2Tim 1,14); a Lélek által kapjuk egyenként ajándékainkat (1Kor 12,8-13); állhatatosságunk is a Lélek által van (Gal 5:5); a Lélek által van bizonyosságunk (1Jn 5,6); és imádságunk is a Lélek által van (Júd 1:20). „...mert nem tudjuk, hogyan imádkozzunk helyesen; de maga a Lélek jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal.” (Róm 8,26) Krisztus azt tanította, hogy bármit kérünk az Atyától, azt az Ő nevében kérjük (Jn 14,13-14).

Sem a biblikus héber-arám nyelv, sem az ógörög nem ismeri a személy kifejezést. Ezt leggyakrabban a *név* főnévvel helyettesítik vagy az *arc*, *orca* szavakkal. Tehát, mikor Jézus Krisztus Nevében (*bsemi*:) kell kérnünk, az azt jelenti, hogy az Ő személyére hivatkozva, az Ő ismeretében és közösségében kell kérnünk (Jn 10,9; Ef 2:18; Jn 16,23), ahogy a tanítványoknak adott küldetés is személyében adatott. „Abban rejlik a mi iránta való bizalmunk, hogy bármit kérünk az ő akarata szerint, meghallgat minket.” (1Jn 5,14) Isten akarata szerint, Krisztus akarata szerint kell kérnünk, és csak olyat, ami egyezik az Ő akaratával.

Jézus Krisztus földi életében is sokat imádkozott, azonban mennybemenetele után is folyamatosan közbenjár értünk. Ez a közbenjárás is imádságot jelent. Urunk legfontosabb szolgálati területe az Atya jobbján a folyamatos imádság. „Így örökre üdvözítheti is azokat, akik általa Istenhez közelednek, hisz min-

denkor él, hogy értük közbenjárjon.” (Zsid 7,25) Esedezése az a közbenjárás, mellyel általa egyedüli utunk van Istenhez.

Mindez azt a bizonyosságot hordozza, hogy Isten az imádságban jelölte ki számunkra az utat irgalmához (Zsid 4,16). Krisztus személyével, az Ő közösségében, a Lélek támogatásával, segítségével bármikor Istenhez fordulhatunk, mint gyermek az atyjához, és legőszintebben feltárva szívünk titkait, kéréseinket, irgalmat és kegyelmet kérhetünk Tőle.

„...őbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentért...” (Ef 6,18b) Szent Pál apostol felhívta néhány igen fontos részletre a figyelmünket. Ébernek kell lennünk, állhatatosan kell imádkoznunk, minden szentért könyörögnünk kell.: „Virrasszatok tehát, és minden időben imádkozzatok...” (Lk 21,36) Az állhatatosság egyszerre jelenti az imaélet rendíthetetlenségét és folyamatosságát. Azt is értjük alatta, hogy minden élethelyzetben meg tudjuk szólítani Istent. Jusson eszünkbe Jób, ki mindent, vagyont, gyermekeket, feleséget, barátokat, egészséget elveszítvén, lázadva ugyan, de mindvégig állhatatos maradt hitében, s képes volt bizonyosságot tenni (Jób 19,25-26).

Jézus Krisztus minden nagy megpróbáltatása előtt hosszas imádkozással fordult az Atyához. Elfogatása előtt az Olajfák hegyén imádkozott és az odaadó ima tökéletességét mutatta meg (Lk 22,44). Ő a keresztt megpróbáltatása előtt még állhatatosabb volt, és minden lelki gyötrelmét az Atya elé vitte.

Az imádságban Isten megadja választát, megmutatja az igazság útját. Felszínre hozza bűneinket (Zsolt 139,23-24), és feltárja az Ő akaratát, megoldását (2Kor 3,18).

Azonban tudjuk, hogy nem minden imádság talál meghallgatásra „Kértek és nem kaptok – mert rosszul kértek...” (Jak 4,3). Ennek okai sokfélék, de egy alapvető közös vonás van bennük. A bűn elzárja a kapcsolat lehetőségét Istennel. A szív és a lelkiismeret tisztasága ezért kiemelten fontos.

Imádkozzunk mindig egyszerűen (Mt 6,6-8). Az ősatyák, Ábrahám, Izsák, Jákób korában egy egyszerű sóhaj vagy feljajdulás vagy egy Istenhez intézett kiáltás is ima volt, ahogy minden panasz, könyörgés, dicséret imádság volt, akármilyen formában gyakorolták. Krisztus megmutatta nekünk, miként kell imádkoznunk, sőt imádságot adományozott nekünk (Mt 6,9; Lk 11,2), ugyanakkor utasításokkal is ellátott bennünket. Az imádság helyességéhez hozzá tartozik az ima egyszerűsége mellett az Isten parancsainak megtartása (1Jn 3,22), az állhatatosság, a közösségben végzett imádság (ApCsel 12,5; Mt 18,19), a mindenkiért mondott ima (Ef 6,18), a hálatelt szívvel megfogalmazott imádság (Fil 4,6). Az ima szentségi jellege magától értetődő, aminek nincs semmilyen különös feltétele, az őszinteségen kívül.

Összefoglalás

Tertullianusz eredeti szentség-fogalma (*sacramenta*), még abban a jelentésben állt, ahogy Isten Mózesről megkövetelte a szent (*kades* כַּדָּשׁ) és a szentségtelen (szó szerint *tisztátalan*, *dtama*: טָמֵא) különválasztását (Kiv 3,5; ApCsel 11,8). Azonban már igen korán a görög filozófia hatása alá került, s ekkor elvesztette eredeti jelentését, jelszerű szertartás lett belőle, melynek már többé nem volt köze a Szentíráshoz. A reformátorok ellenvetései dogmatikus válaszra készítették a katolikus egyházat, ami az emberi fogalmak kanonizálásához vezetett, ahelyett, hogy a biblikus értelem helyreállítása és megőrzése történt volna meg.

Jézus Krisztus bűntelen volt, aminek az a konzekvenciája, hogy tettei, cselekedetei is bűntelenek, egytől-egyig tiszták és igazak, szentek voltak. Ezért minden, amit Jézus tett, valójában szentségi, mert Isten és ember megbékéltetését szolgálta.

A keresztény szentség fogalma igei összefüggésben nem más, mint minden olyan cselekedet, amelyet Jézus Krisztus végzett, s amire külön felhatalmazással, a Szentlélek erejében képesítette és küldte a tanítványokat.

Isten számára az egész teremtés és abban minden, ami a megbékélést szolgálja, csupán eszköz, hogy kegyelmét közölje. “Hiszen az, ami láthatatlan benne: örök ereje és istensége, a világ teremtése óta alkotásai alapján értelemmel felismerhető.” (Róm 1,20) Nem véletlen tehát, hogy Isten a maga lényegét is a világon keresztül jelentette ki, és akaratát a világ dolgai által hozza tudomásunkra⁸⁷, melyre külön kegyelmi utakat rendelt Jézus Krisztus által.

Minden egyéb megfontolás, mely nem a Szentírás alapján került meghatározásra, valójában szükségtelen. Ez egyformán áll a hét egyetemes zsinat utáni dogmákra és a reformátorok elképzeléseire egyaránt. A Szenthagyomány viszont megőrizte az ősegyházi gyakorlat és gondolkodás számos elemét, amelyek természetesen illenek a Biblia tanúságához.

A szentségekben való részesedésnek ugyanakkor vannak biblikus feltételei. A kereszttség csak érvényes hitből vehető fel (Lk 16,16), ami eleve feltételezi az ember megtérését és szakítását korábbi bűnös életével (Mt 3,1). Az eukarisztiának pedig a megkereszteltség volt a feltétele az ősegyházban. Erről a Biblia nem szól, de már az ősegyházban is csak megkeresztelt, azaz teljes jogú

---

87 Boman, T.: *A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése*, Budapest. Kálvin Kiadó 1998, 167.

közösségi tagok vehettek részt az eukarisztiában.⁸⁸ A Lélekkereszttség a vízkereszttség után volt felvehető, amit az ősegyház gyakorlatából ismerünk⁸⁹. Jézus és tanítványai szinte csak megkereszteletleneket gyógyítottak meg, a bűneik megbocsátásával egyetemben. Ugyanakkor érdemes megfigyelni, hogy Jézus a legtöbb esetben az illető hitére hivatkozott (Mt 9,22; 15,28; Mk 5,34; 10,52; Lk 7,50; 8,48; 17,19; 18,42). Néhányszor azt látjuk, hogy a megkereszteletlen ember hite eszközölte ki a bűnbocsánatot (Mt 9,2-5; Mk 2,5-9; Lk 5,20-23; 7,48) és ezen keresztül vagy emellett a gyógyulást. A hit és a minden biztonnal nyomában járó bűn-felismerés, gyökeres bűnbánat eszközölte ki Jézus irgalmas bocsánatát. Az egyházi rendekkel kapcsolatban láttuk, hogy valóban szentségi jellegű szolgálatokról van szó, melyekhez szükséges a töretlen apostoli jogfolytonosság. A házassággal kapcsolatban érdekes, hogy sem Jézus, sem az apostolok vagy tanítványaik egyszer sem eskettek a Szentírásban. Szent Pál ugyanakkor elrendelte, hogy a házasságot “csak az Úrban” szabad megkötni (1Kor 7,39), ami papi áldást jelent. Az Ef 5. részben pedig a házasságot az egyházhoz hasonlítja, ahol az asszonynak úgy kell alárendelnie magát férjének, mint ahogy az egyház Krisztusnak rendelődik alá. A házasság szentségét biblikus értelemben nem az egyház vagy a férfi és a nő szövetsége és fogadása hozza létre, hanem Isten embert teremtő akarata (Ter 2,15-25), aki megszentelt életre szánta Ádámot és Évát. Jézus széttéphetetlen szeretetközösséggé avatta a házasságot, ugyanakkor mai értelemben nem tiltotta meg a válást, csak a mózesi törvény és az isteni szeretet megtartására kötelezte a házasokat. Az imádság szentséges volta magától értetődő.

A biblikus szentségi átgondolásunk eredménye tehát az, hogy a Szentírás sem a szentségek számát, sem liturgiájukat, sem szorosabb körülményeiket nem szabta meg szigorúan, azonban ezeket a legkorábbi időktől, változatlan formában ismerjük a Szenthagyományból.

Minden, ami Isten szentségéhez vezet és abban mintegy ajándékként részelteti az embert⁹⁰, amiről a Szentírás tanúskodik, illetve nem ellenkezik az ősegyház Szenthagyományával, de Jézus Krisztushoz, életéhez, szolgálatához kötődik, Őrá mutat, az biblikusan szentségnek nevezhető és így is kell megkülönböztetnünk a világ dolgaitól és hétköznapi tevékenységeinktől.

---

88 *Traditio Apostolica*, 27.

89 A *Traditio Apostolica* szerint egy szertartásban szolgáltatták ki a vízkereszttséget és a Lélekkereszttséget (bérmálás), de először a vízkereszttséget (XXI.). A keleti egyházakban ez a szokás mind a mai napig megmaradt, nyugaton a Lélekkereszttséget a felnőtt hitre jutás után szokás kiszolgáltatni.

90 Mueller, J. J.: *Theological Foundations*, Winona: St Mary's Press 2007, 186.